

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет економіки і управління
Кафедра економіки і підприємництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему
"Управління інноваційним розвитком підприємств"

другий (магістерський) рівень
спеціальність 051 Економіка

Виконав: здобувач групи ЕК-22дм

(підпис)

Д. С. Хмеленко

Керівник

(підпис)

О. В. Ольшанський

Завідувач кафедри

(підпис)

І. М. Семененко

Рецензент _____

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет економіки і управління
Кафедра економіки і підприємництва

Другий (магістерський) рівень
спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

“_____” _____ 2023
року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ

Хмеленко Дар`і Сергіївні

1. Тема роботи "Управління інноваційним розвитком підприємств"
Керівник роботи Ольшанський Олександр Вікторович, д.держ.упр.,
професор,

затверджений наказом університету від 21 вересня 2023 року № 39/14.01

2. Строк подання здобувачем роботи 4 грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи 3.1. Інформація про сферу діяльності підприємства. 3.2. Дані про фінансово-економічний стан досліджуваного підприємства. 3.3. Інформація про розвиток підприємства. 3.4. Інформація про виробничі ресурси досліджуваного підприємства. 3.5. Нормативно-правові акти, теоретичні та методичні джерела за темою кваліфікаційної роботи.

4.Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 4.1. Викладення результатів теоретичних та методичних досліджень за темою. 4.2. Характеристика підприємства та сфери його діяльності. 4.3. Аналіз техніко-економічних показників підприємства. 4.4. Оцінка виробничих ресурсів досліджуваного підприємства як основи його інноваційного розвитку. 4.5. Обґрунтування заходів щодо управління інноваційним розвитком підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслеників)

Таблиці, рисунки та інший демонстраційний матеріал

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 22.09.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної магістерської роботи	Строк виконання етапів	Примітка
1	Аналіз літератури з тематики магістерської роботи	Жовтень 2023 р.	
2	Робота над розділом 1	Жовтень 2023 р.	
3	Робота над розділом 2	Листопад 2023 р.	
4	Робота над розділом 3	Листопад 2023 р.	
5	Робота над вступом та висновками	Листопад 2023 р.	
6	Оформлення роботи	Грудень 2023 р.	
7	Підготовка демонстраційного матеріалу та доповіді	Грудень 2023 р.	

Здобувач

Д. С. Хмеленко

(підпис)

Керівник роботи

О. В. Ольшанський

(підпис)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 99 с., 7 табл., 3 рис., 80 дж., 6 дод.

Об'єкт дослідження – господарська діяльність ТОВ «Котнар» - одного з провідних виноробів України.

Предметом дослідження є інноваційних розвиток підприємства, новітні технології виноградарства та виноробства.

Мета роботи полягає в формулюванні та обґрунтуванні рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком досліджуваного підприємства.

У роботі розглянуто теоретико-методичні основи інноваційного розвитку підприємства та сутність управління цим процесом. Надана характеристика діяльності ТОВ «Котнар» та проаналізовані його техніко-економічні показники. Дана оцінка виробничим ресурсам досліджуваного підприємства як основи його інноваційного розвитку. З урахуванням особливостей діяльності підприємства та умов його функціонування запропоновано та обґрунтовано заходи щодо рекомендації щодо інноваційного розвитку ТОВ «Котнар».

ІННОВАЦІЇ, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, ВИНОГРАДАРСТВО,
ВИНОРОБСТВО, РЕСУРСИ, ТЕХНОЛОГІЯ, АНАЛІЗ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ	8
1.1. Основи інноваційний розвиток підприємства	8
1.2. Управління інноваційним розвитком підприємства	15
1.3. Поточний стан виноградарства та виноробства в Україні	25
Висновок до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО РОЗВИТКУ	36
2.1. Характеристика діяльності ТОВ «Котнар» та виноградарства в Україні	36
2.2. Аналіз основних техніко-економічних показників та результатів діяльності ТОВ «Котнар»	48
2.3. Аналіз виробничих ресурсів підприємства як основи інноваційного його розвитку	58
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ТОВ «КОТНАР»	65
3.1. Інноваційна діяльність в сучасному виноробстві	65
3.2. Рекомендації щодо інноваційного розвитку ТОВ «Котнар» та їх економічне обґрунтування.....	70
Висновки до розділу 3	77
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Інноваційний шлях розвитку є запорукою підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізації та жорсткої конкуренції на ринку. Без інновацій неможливо утримати свої позиції. Інновації дозволяють компаніям підвищувати ефективність діяльності за рахунок впровадження новітніх технологій, автоматизації процесів, оптимізації витрат.

Інноваційний розвиток розширює можливості задоволення потреб споживачів, оскільки дає змогу створювати нові та вдосконалені товари і послуги. А отже, забезпечує нові джерела доходу. Загострення економічних, екологічних та соціальних проблем вимагає інноваційного пошуку їх вирішення як на рівні окремого підприємства, так і на рівні економіки в цілому.

Отже, дослідження інноваційного розвитку є важливим та актуальним напрямком для забезпечення довгострокового успіху і стійкого економічного зростання компанії.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність ТОВ «Котнар» - одного з провідних виноробів України.

Предметом дослідження є інноваційний розвиток підприємства, новітні технології виноградарства та виноробства.

Мета даної роботи полягає в формулюванні та обґрунтуванні рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком досліджуваного підприємства.

Для реалізації поставленої мети передбачено вирішення наступного комплексу завдань:

- Розглянути основи інноваційного розвитку підприємства та сутність управління цим процесом;
- Дослідити поточний стан виноградарства та виноробства в Україні;
- Надати характеристику діяльності ТОВ «Котнар» та проаналізувати

його основні техніко-економічні показники;

- Оцінити виробничі ресурси досліджуваного підприємства як основи його інноваційного розвитку;
- Розглянути особливості інноваційної діяльності в сучасному виноградарстві та виноробстві;
- Сформулювати та обґрунтувати рекомендації щодо інноваційного розвитку ТОВ «Котнар».

В ході виконання роботи використано традиційні методи наукових досліджень: аналіз, синтез, дедукція і індукція, а також загальнонаукові методи пізнання: описовий метод, метод аналітичного порівняння даних, зібраних під час проходження практики на підприємстві, аналіз літературних джерел, методи економічного аналізу, методи прогнозування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Основи інноваційний розвиток підприємства

В даний час, незважаючи на певне економічне зростання в останні роки, становище економічної обстановки країни залишається досить складним. Насамперед це стосується низького рівня конкурентоспроможності продукції та послуг, технологічної відсталості виробництв. Процес глобальної зміни ситуації на підприємствах, який забезпечував б у найближчій перспективі їх стійкий підйом, можливий тільки на новій інноваційної, економічної та організаційної основи, що орієнтуються на промисловий тип відтворення. Для цього потрібно формування та мобілізація всіх внутрішніх джерел розвитку на підприємствах і, насамперед, наявного на підприємствах інтелектуального потенціалу, що трансформується у технологічний розвиток.

Саме інноваційно-виробничий розвиток, формуючи відповідний потенціал та необхідні механізми його реалізації, створює необхідні об'єктивні передумови для нарощування темпів конкурентних переваг на підприємствах при використанні потенційних можливостей розвитку. Таким чином, на підприємствах виникла об'єктивна необхідність в організації управління інноваційним розвитком підприємств та їх комплексів при стратегічному плануванні виробничо-економічного розвитку підприємств, починаючи з рівня підприємств [3,14,16].

Мета дослідження полягає у розробці теоретичних та методичних підходів до удосконалення механізму управління інноваційним розвитком виробництва, його прискореного впровадження у практику функціонування на підприємствах, з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Інноваційно-виробничий розвиток підприємства як об'єкт «управління» розглядається теоретико-методологічними основами сучасну

інноваційну політику розвитку підприємств.

Ряд складнощів у суб'єктів господарювання на сучасному етапі в багато в чому пояснюється досить низьким рівнем інноваційного розвитку підприємств, відсутністю більш ефективної функціонуючої системи управління інноваційним розвитком підприємств, відсутністю державного системного підходу до вирішення проблем розвитку підприємств. Навіть накопичений інноваційний потенціал, часто виявляється незатребуваним або використовується на недостатньо ефективному рівні [2, 9].

Проаналізувавши діяльність підприємств можна відзначити той факт, що потрібна зміна критеріїв та принципів функціонування підприємств, виділення пріоритетних факторів та конструювання механізмів інноваційного розвитку підприємств у ринкових умовах.

Як показує досвід, управління інноваційними системами є дуже ефективним інструментом інноваційно-виробничого розвитку підприємств на всіх рівнях інноваційної діяльності (табл. 1.1). Ефективність інноваційного розвитку на підприємстві залежить не тільки від того, наскільки ефективна діяльність самостійних економічних агентів (підприємств, фірм, наукових організацій, вузів та ін.) окремо, але і від того, як вони взаємодіють один з одним у як елементи загальної системи створення та використання новітніх технологій, а також із громадськими інститутами.

Загальна характеристика інноваційної системи – це ключова роль підприємств в інноваційному процесі, оскільки саме підприємства здійснюють практичне застосування інноваційних розробок, доведення їх до споживачів та формування зворотних зв'язків.

Необхідно удосконалити концепцію інноваційного розвитку виробництва на підприємствах, сформулювати її сутність, основні завдання формування, використання, підтримка, розвиток та відтворення потенціалу інноваційного розвитку підприємств

Таблиця 1.1

Характеристика типів інноваційної системи

Типи інноваційної системи	Основні характеристики
Інноваційна система на індивідуальному рівні	Інноваційний розвиток на рівні фізичної особи. Тут відбувається основний етап розвитку знань, а також інвестування у сферу наукомістких технологій, шляхом придбання товарів та послуг, які необхідні для забезпечення життєдіяльності та задоволення власних потреб.
Інноваційна система на мікрорівні	Інноваційний розвиток, який здійснюється конкретним підприємством, яке розробляє та випускає наукомістку продукцію, а також надає послуги із забезпечення інноваційного процесу (освіта, фінанси, юридичний супровід, інформація тощо)
Інноваційна система на мезорівні	Інноваційний розвиток, що здійснюється кількома підприємствами на рівні холдингових чи корпоративних структур переважно у межах однієї країни.
Інноваційна система на макрорівні	Інноваційний розвиток, що здійснюється в межах однієї країни чи її частини (регіон, область, край), інституційну основу якої складає національна (державна) інноваційна політика.
Інноваційна система на гіперрівні	Інноваційний розвиток, який здійснюється об'єднаними національними (державними) системами (США, ЄС), транснаціональними корпораціями.
Інноваційна система на глобальному рівні	Розробка та впровадження нових технологій на рівні світових груп. Прикладами таких груп є фундаментальна наука (неформалізована мережа) та інформаційна мережа Інтернет(формалізована мережа)

Під інноваційним розвитком розуміється технологічно-прогресивне, дієве на ефективному рівні зміна показників виробництва на підприємствах з допомогою інноваційних чинників.

Фактори інноваційного розвитку на промисловому підприємстві:

- удосконалення наукових засад інноваційного розвитку виробництва;
- вдосконалення, освоєння та використання інноваційних технологій на всіх види підприємств ;
- вдосконалення програм освіти та навчання персоналу для розвитку
- інноваційного виробництва;

- удосконалення системи виробничої безпеки;
- створення, удосконалення та розвиток систем управління інноваційним розвитком виробничого процесу.

Розглянута сукупність перелічених факторів визначає інноваційний потенціал розвитку підприємства, тобто, визначає його можливості вирішувати певні проблеми та завдання. Ступінь використання інноваційного потенціалу залежить від характеру стратегічного розвитку та ефективності системи менеджменту на підприємствах. Інноваційний розвиток підприємства має бути взаємопов'язане з інтелектуальним капіталом підприємств, використовуючи все наукові знання та їх трансформацію в інноваційні наукомісткі технології та технологічні рішення.

Виходячи з цього, кожен суб'єкт господарювання розробляє свою стратегію інноваційно-виробничого розвитку, при цьому враховуються власні інтереси, цілі та потенційні можливості підприємства. Державні, регіональні та муніципальні органи влади повинні, у свою чергу, узагальнювати, стимулювати впровадження нових інноваційних технологій та встановлювати на законодавчому рівні загальні правила ведення бізнесу.

Система інноваційного розвитку виробництва має охоплювати всі види робіт на рівні підприємства, на основі єдиної методологічної та територіально-технологічної політики [8,10]. Необхідне створення, освоєння та широке застосування інноваційних технологій у всіх видах виробничо-господарської діяльності, створення та вдосконалення системи стандартизації та метрології технологій та технологічного розвитку виробництва, запровадження загальноросійської системи експертизи та сертифікації технологій, типізація технологій та технологічних рішень, забезпечення єдності нормативно-технічної документації на технології та на технологічний розвиток підприємств. Необхідно створити системи обліку та моніторингу інновацій та інноваційного розвитку виробництва [5, 12, 17].

Потрібна розробка нових правових норм та організаційних механізмів

інноваційного розвитку підприємств Проаналізувавши основні теоретичні концепції інноваційного розвитку, можна зробити висновок, що економічне зростання виробничої системи будь-якого рівня сприяють ресурсні можливості територій (регіонів), здатність генерувати інноваційні розробки та прогресивні технології, капіталізація інтелектуального капіталу, системні стратегічні рішення та дії з економічно ефективного та технологічно доцільному формуванню, використанню та відтворенню інноваційного потенціалу [1, 4, 13].

Певна роль в управлінні процесом формування потенціалу виробничих систем має відводитися державі, яка, з одного боку, встановлює правила та принципи їх функціонування, а з іншого — забезпечує необхідну технологічну підтримку. Інституційно-інноваційний механізм взаємодії основних напрямів інноваційно-виробничого розвитку підприємств, ґрунтується на визначенні пріоритетного спрямування розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств у цілому, поділ повноважень підрозділів, функцій та завдань між підрозділами, а також підтримкою державними, регіональними, муніципальними органами влади та їх взаємодії із промисловими підприємствами..

Єдина державна промислова політика є головною умовою існування ефективних об'єднань товаровиробників. За її відсутності підприємства змушені шукати різні форми інтеграції при вирішенні своїх інноваційних та економічних проблем.

Управління інноваційним розвитком підприємств передбачає прискорення розвитку фінансово-господарської діяльності за рахунок збільшення кількості підприємств, що включаються у процес відтворення інноваційних ресурсів (обладнання, інформації, комплектуючих тощо). Це управління дозволяє забезпечити інтеграцію економічної діяльності кожного виробника продукції конкретному регіоні з кожним із споживачів цього продукту як виробничого ресурсу і, таким чином, об'єднати діяльність усіх виробників у рамках єдиного інтеграційного (у разі холдингового) об'єднання

[6, 15].

Можливість інтеграції забезпечується зацікавленістю виробників виробленої продукції не тільки в ефективності виробництва та реалізації своєї продукції, а також у ефективності його придбання та використання споживачем даної виробленої продукції як виробничого ресурсу. Пріоритетність ж задач розвитку всіх виробників продукції холдингової освіти над завданнями розвитку окремих виробників забезпечується механізмом управління інноваційним розвитком виробництва як єдиним інтеграційним холдингом. За сучасних умов у ринковій економіці визначальним фактором є не просто наявність та оцінка підприємства, а саме оцінка відповідних інноваційних бізнес-процесів, їх інноваційного потенціалу як сукупність інноваційних технологій, прав власності та механізмів, що забезпечують очікувані доходи [7, 11].

Інноваційний розвиток підприємства може бути реалізований через наступні етапи:

1. Аналіз ідентифікації можливостей:
 - Вивчення ринкових та технологічних тенденцій.
 - Оцінка конкурентоспроможності інновацій на ринку.
 - Аналіз внутрішніх ресурсів та здатностей підприємства.
2. Визначення стратегії інноваційного розвитку:
 - Створення стратегічного плану інноваційного розвитку.
 - Визначення основних напрямків інновацій та їхніх цілей.
 - Розробка плану впровадження інновацій.
3. Формування інноваційного середовища:
 - Створення команди для реалізації інновацій.
 - Забезпечення доступу до необхідних ресурсів і технологій.
 - Розвиток корпоративної культури сприяння інноваціям.
4. Здійснення науково-дослідницької роботи:
 - Проведення досліджень та аналіз нових технологій.
 - Залучення наукових та технічних експертів.

- Впровадження результатів досліджень у практику.
5. Створення інноваційних продуктів та послуг:
 - Розробка нових товарів або удосконалення існуючих.
 - Випробування та апробація інновацій на ринку.
 - Забезпечення захисту інтелектуальної власності.
 6. Впровадження інновацій:
 - Розробка плану впровадження нових ідей і технологій.
 - Навчання персоналу та створення умов для змін в організаційній структурі.
 - Постійний моніторинг та оцінка результатів впровадження.
 7. Маркетинг та комерціалізація:
 - Розробка стратегії маркетингу для нових продуктів.
 - Здійснення рекламних та продажових заходів.
 - Оцінка відгуків та зворотнього зв'язку від клієнтів.
 8. Оцінка результатів:
 - Аналіз ефективності інновацій.
 - Визначення навчених уроків та коригування стратегії.
 - Планування подальших інноваційних ініціатив.
 9. Забезпечення усталеного інноваційного розвитку:
 - Розвиток системи сталого впровадження інновацій.
 - Залучення внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування інновацій.
 - Підтримка інноваційної культури та навичок серед персоналу.

Під інноваційним потенціалом підприємств розуміється організована сукупність базових інноваційних технологій, виробничих об'єктів та інтелектуальних ресурсів виробничого персоналу, який володіє такими технологіями та здатного їх реалізовувати та розвивати у пріоритетних областях територіального регіону. Ступінь використання потенціалу залежить від характеру стратегічного розвитку та ефективності системи менеджменту на підприємствах.

Під інноваційним потенціалом підприємств розуміється організована сукупність базових інноваційних технологій, виробничих об'єктів та інтелектуальних ресурсів виробничого персоналу, який володіє такими технологіями та здатного їх реалізовувати та розвивати у пріоритетних областях територіального регіону. Ступінь використання потенціалу залежить від характеру стратегічного розвитку та ефективності системи менеджменту на підприємствах.

1.2 Управління інноваційним розвитком підприємства

Сучасні технології виробництва, зростання конкуренції та зростаючі вимоги до збуту на перший план виводять інноваційний потенціал підприємства як фактор забезпечення конкурентних переваг. Багато авторів займалися і продовжують займатися вивченням поняття, складових і методів оцінки інноваційного потенціалу.

Деякі автори розглядають інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, необхідних для здійснення діяльності з інноваційного розвитку підприємства, інші – як здатність підприємства розробляти та реалізовувати проекти, сприяють інноваційному розвитку. На даний момент не існує загальноприйнятого підходу до визначення інноваційного потенціалу та його складових. Різні дослідники виділяють такі групи факторів, як ресурсні, технологічні, культурні, організаційно-структурні, економічні, інформаційні та інші [2–5].

Існують різні наукові підходи до визначення інноваційного потенціалу. Так, за думкою [4], інноваційний потенціал підприємства – це міра його готовності виконати завдання, що забезпечують досягнення поставлених інноваційних цілей, тобто міра готовності до реалізації інноваційного проекту або програми інноваційних перетворень та впровадження інновацій. В роботі [5] показано, що інноваційний потенціал – це здатність господарюючого суб'єкта найбільш ефективно реалізовувати ту

чи іншу функціональну задачу при максимальному використанні наявних економічних ресурсів.

У своєму дослідженні [6] виділяють підприємства, які є лідерами «в інноваційному сенсі, які в повною мірою повинні мати науковий і виробничо-технічний потенціал». Дані автори під цими категоріями потенціалів включають: матеріально-технічне забезпечення (на вічний інструментарій, обладнання, прилади, наявність дослідно-експериментальної бази), кваліфіковані наукові кадри, терміни створення та освоєння нововведень, інформаційно-методичне забезпечення (досвід досліджень і розробок, науково-технічний заділ) [3].

У роботах [5] виділено, що «для здійснення інноваційної діяльності потрібна наявність інноваційного потенціалу підприємства, який характеризується як сукупність різних ресурсів: інтелектуальні, матеріальні, фінансові, кадрові, інфраструктурні» [5].

Горбунов Г.Б. у своїх роботах розглянув інноваційний потенціал як «готовність функціональних підсистем забезпечити рішення поставлених завдань, спрямованих як на соціально-економічний розвиток компанії, так і на підвищення ефективності виробництва товарів та послуг» [6].

Ченцова Є.П., Артеменко В.Б. у своїй роботі визначили інноваційний потенціал через готовність і здатність підприємства використовувати інноваційних можливостей підприємства, які дозволять забезпечити поступовий розвиток підприємства у вигляді перетворення нововведень в нововведення» [7].

Аналізуючи існуючі підходи до визначення інноваційного потенціалу, було зроблено висновок, що інноваційний потенціал підприємства є системою взаємопов'язаних науково-технічних, технологічних, кадрових, фінансових, матеріальних ресурсів та нематеріальних складових (готовність і здатність підприємства та його управлінського складу), що дозволяє забезпечити створення, використання, розвиток нововведень, перетворення нововведень в кінцевий інноваційний

продукт або послуг, що комплексно забезпечує стійкий інноваційний розвиток підприємства. На думку [5], постійний розвиток інноваційного потенціалу дає можливість підприємству мати конкурентна перевага, вирішити виробничі проблеми та зайняти конкурентну позицію на ринку.

У дослідженнях, присвячених методам оцінки інноваційного потенціалу підприємства, представлені різні способи і досі не існує загально визнаної методики. Це обумовлено тим, що на сьогоднішній день існують різні підходи до трактування терміну «інноваційний потенціал» та його структури.

Визначення та систематизація ресурсів підприємства на основі цільового підходу.

На сьогоднішній день інноваційний потенціал підприємства може бути оцінений за різним набором елементів, це пов'язано з тим, що досі не виявлено єдиного підходу до визначення необхідних елементів для ефективного інноваційного розвитку підприємства в умовах високого рівня конкуренції над ринком [1].

Найбільш доцільним є поділ інноваційного потенціалу підприємства на структурні елементи відповідно до цільового підходу угруповання ресурсів

підприємства, представленим на рис. 1. В даний час підприємство може бути представлене як єдине ціле, що складається з взаємопов'язаних блоків ресурсів (відчутні фактичні ресурси, якими володіє підприємство на даний момент, блок накопичених знань, а також мотиваційна складова, яка спонукає до досягнення поставлених стратегічних цілей).

Під структурними елементами ресурсного поля розуміються матеріальні та нематеріальні ресурси, які використовуються і необхідні для виробництва продукції та реалізації послуг на підприємстві.

Серед основних структурних елементів підприємства можна виділити: людські ресурси, матеріальні ресурси, фінансові ресурси, технологічні ресурси, інформаційні ресурси. Серед елементів

компетентнісного поля можна виділити сукупність компетенцій співробітників, тобто накопичені знання, навички, можливість, готовність та здатність працювати.

Під ментальним полем підприємства розуміється спосіб мислення, духовна налаштованість робочого колективу та окремого співробітника, розуміння своєї значущості та ролі в процесі діяльності підприємства, а також процесі змін покращень. До ментальності варто віднести не тільки свідомі дії, а й несвідоме поведінка.

Більшість фінансів підприємства вважають за краще витратити на ресурсну складову: оновлення матеріально-технічної бази, купівля нового сучасного обладнання. В теж час для ефективної діяльності підприємства, а також для стратегічного розвитку не тільки володіти необхідним набором елементів, що представляють ресурсну складову, але і бути здатним знаходити і керувати невикористовуваними на даний момент потенційними ресурсами, знаннями та мотивацією [8].

Промисловість 4.0. доводить, що висококваліфіковані фахівці є найважливішим ресурсом для сталого інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності, особливо це стосується технологічних та промислових компаній, де фахівці повинні об'єднувати у собі технічні компетенції і наукові знання поруч із навичками у сфері підприємництва [9].

Інноваційний потенціал підприємства як основа стратегічного розвитку.

Для визначення та оцінки наявних ресурсів підприємства можна скористатися інструментами оцінки інноваційного потенціалу, який визначається як сукупність коштів та методів регулювання економічної та господарської діяльності з метою підвищення інноваційного потенціалу та підготовки платформи для впровадження інновацій [8]. Своєчасна та якісна оцінка та аналіз інноваційного потенціалу підприємства дозволить, по-перше, ефективно керувати ним у короткостроковому періоді, а, по-друге, визначити стратегію розвитку підприємства на довгострокову перспективу [10].

На сьогоднішній день пропонується низка заходів, які можуть бути здійснені з метою підвищення інноваційного потенціалу [8]:

- стимулювання ефективного використання ресурсного блоку: виробничо-технологічної бази, кадрового потенціалу, інформації та фінансів компанії;
- стимулювання розвитку науково-технічного потенціалу;
- підвищення рівня управлінського потенціалу, створення відповідних умов підтримки інновацій та ідей;
- покращення інноваційної культури в компанії;
- безперервне навчання інноваторів;
- виділення інноваційно-активного персоналу в окрему проектну групу, яка інтегрує зусилля для досягнення результату;
- створення умов для збільшення продуктивності.

У ході проведених теоретичних та практичних досліджень було виділено три основні рівні інноваційного потенціалу, отриманих в результаті експертної оцінки:

- високий рівень інноваційного потенціалу (експертна оцінка вище 6,5 балів);
- середній рівень інноваційного потенціалу (експертна оцінка знаходиться в діапазоні 4,5-6,5 балів);
- низький рівень (кризовий рівень) інноваційного потенціалу (експертна оцінка менше 4,5 балів).

Для кожного рівня інноваційного потенціалу повинні бути сформульовані стратегії розвитку структурних елементів полів підприємства. Високий рівень інноваційного потенціалу дозволяє використовувати на підприємстві «стратегію лідерства» - інтенсивний розвиток підприємства за рахунок інвестування грошей на проведення НДДКР, розвиток нового напрямку виробництва, що дозволяє зміцнити вже існуючі позиції на ринку, розширити зайняту частку або створити ринок, інвестування у розвиток ментальної складової, проведення стратегічних сесій, навчальних тренінгів.

Рівень інноваційного потенціалу підприємства визначає його здатність до впровадження та успішного розвитку інновацій. Розглянемо основні характеристики для рівнів інноваційного потенціалу: низького, середнього і високого.

1. Низький рівень інноваційного потенціалу:

- Обмежені ресурси: Підприємство має обмежені фінансові, технічні та людські ресурси для здійснення інноваційних проектів.
- Відсутність культури інновацій: В організації відсутня відкрита інноваційна культура, низький рівень мотивації персоналу до впровадження новаторських ідей.
- Сприйняття ризиків: Керівництво боїться ризиків та несигурності, що призводить до консервативного підходу до розвитку.

2. Середній рівень інноваційного потенціалу:

- Середній рівень ресурсів: Підприємство має середній рівень фінансових, технічних та людських ресурсів, що можуть використовуватися для інновацій.
- Початкова культура інновацій: У підприємства вже є певний ступінь відкритості до інновацій та підтримки новаторських ідей.
- Модероване сприйняття ризиків: Керівництво готове ризикувати в обмежених межах, але не завжди готове до значних інвестицій в ризиковані проекти.

3. Високий рівень інноваційного потенціалу:

- Значні ресурси: Підприємство має значні фінансові, технічні та людські ресурси, які вдаються для здійснення різноманітних інноваційних проектів.
- Розвинена культура інновацій: У підприємства високий рівень відкритості до нових ідей, підтримки та стимулювання інновацій в усіх рівнях.

- Готовність до великих ризиків: Керівництво готове приймати значні ризики для досягнення стратегічних цілей інноваційного розвитку.

Важливо зазначити, що рівень інноваційного потенціалу може змінюватися з часом в залежності від стратегічних рішень, інвестицій та культурних змін в організації. Розвиваючи високий інноваційний потенціал, підприємство може забезпечити стійкий та ефективний розвиток в умовах постійних змін на ринку.

За «стратегії лідерства» рекомендується:

- сформувані банк даних про розробки, проведені і завершені на підприємстві, інформації про отримані патенти, ліцензії, рішення на розробки, використання ноу-хау;
- сприяти оновленню матеріально-технічної бази;
- стимулювати персонал компанії на дослідження та розробки;
- використовувати творчий потенціал працівників та їх ініціативність.

За середнього рівня потенціалу слід вибирати «стратегію збереження» сильних сторін чи «стратегію посилення» вузьких місць. На цьому етапі важливою стає робота з кадрами, спрямована на культуру постійних змін і удосконалень на підприємстві, орієнтована на досягнення необхідних економічних результатів та стратегічних цілей. На це важливою є інтеграція промисловості, науки та освіти.

Для середнього рівня можна виділити такі рекомендації:

- сформувані перелік слабких сторін та невикористовуваних можливостей тій підприємства;
- сформулювати стратегічні цілі, прописати оперативні завдання для досягнення поставлених цілей;
- сформувані програму перенавчання персоналу, спрямовану на підтримку культури інноваційних змін для підприємства;
- створити інноваційну інфраструктуру на підприємстві, що дозволяє

підтримувати та заохочувати інноваційні ініціативи персоналу.

За низького рівня інноваційного потенціалу підходить «стратегія перетворення». Відмінні риси даної стратегії - підприємство займається рішенням оперативних, поточних проблем, щоб утримати існуючу позицію, але необхідно вживати заходів щодо підвищення інноваційного потенціалу підприємства, щоб покращити її [11].

При низькому рівні інноваційного потенціалу слід, насамперед, звернути увагу на такі моменти:

- скоротити невиробничі витрати підвищення продуктивності праці;
- знизити напругу та неприйняття інноваційних змін у колективі;
- наростити технологічний потенціал, за винятком нового обладнання, слід тільки точково, де це забезпечить найбільший стрибок

В умовах навколишнього середовища, що постійно змінюється, коли для досягнення лідируючих позицій підприємствам варто приділяти увагу власному постійному поліпшенню і пошуку конкурентних переваг, рівні інноваційного потенціалу підприємства дозволяють вибрати відповідну стратегію розвитку, в рамках якій підприємству необхідно шукати нові шляхи свого вдосконалення за рахунок покращення кожного елемента. Одним із рішень може бути модернізація виробництва, яка має забезпечити наявність нових технологій на підприємстві, високу якість продукції. Комплексна робота дозволяє покращувати не тільки один, вирваний із системи, елемент, але й займатися удосконаленням роботи з персоналом організації, технічною базою, мотиваційною складовою [12].

Алгоритм комплексного вдосконалення управління інноваційним потенціалом, розроблений з урахуванням запропонованих вище стратегій. Головним етапом є проведення експертної оцінки індикаторів інноваційного потенціалу підприємства після визначення рівня індикаторів (високий, середній, низький рівні), вибираються стратегії розвитку. Представлений алгоритм є циклічним, після проведення заходів, що відповідають обраній стратегії, оцінюється загальний стан підприємства.

При задовільному результаті використання проведеної програми доцільно та відбувається повернення до початкової мети, та далі виконуються всі кроки знову. При отриманні негативного результату необхідно провести коригування використовуваних методів, тому відбувається повернення на етап вибору методу управління інноваційним потенціалом підприємства.

Для вдосконалення управління інноваційним потенціалом підприємства, які розробляються з урахуванням поділу наявних у підприємства елементи поділяються на три поля: ментальне, компетентнісне та ресурсне поля.

Раніше для того, щоб досягти конкурентної переваги, підприємства активно інвестували в розширення матеріально-технологічної бази, купівлю нового обладнання, транспортних засобів. На сьогоднішній день, коли техніка оновлюється кожні півроку-рік, технології змінюються, зачіпаючи не тільки процеси виробництва та збуту, але й супутні їм допоміжні процеси [13].

Впровадження інновацій та зміни, які виникають після впровадження, можуть бути зупинені на початковому етапі через виникаючий опір в організації. Причинами опору персоналу можуть бути як економічні, політичні, так і організаційні, особистісні, соціальні. Серед зазначених причин слід більше уваги приділити соціальним, організаційним та особистісним [14]:

- почуття невизначеності майбутнього становища в організації, песимістичної оцінки особистих перспектив;
- відчуття загрози соціальним відносинам;
- небажання змінювати трудові трудові навички;
- можливі різні способи подолання опору змін;
- зміни не повинні бути несподіваними для персоналу;
- персонал повинен знати всі вигоди від змін, слід відкрито обговорювати ідеї та спрямування інноваційних змін.

При впровадженні інновацій на підприємствах значна увага приділяється оновленню та придбання ресурсів та організаційних, технологічних змін процесів. Набагато менше уваги приділяється важковимірним людським факторам інноваційної культури:

цінностям, поведінці та інноваційному клімату. Можна зробити висновок, що більшість підприємств краще управляють ресурсами та вимірними показниками успіху в інноваціях, ніж елементами, що з людьми. Багатьма фахівцями зазначається, що робота з невлловимими елементами інноваційної культури (цінності, поведінка людей, клімат на робочому місці) вимагає великих грошових та тимчасових витрат

[15]. Проте ментальні структурні елементи дозволяють надавати найбільший вплив на формування культури інновацій та створення стабільної конкурентної переваги» підприємства [16, 17], дозволяючи підвищити продуктивність праці.

Слаборозвинена інноваційна діяльність підприємства характеризується не відсутністю ресурсів чи потенціалу, а суперечливістю цілей, мотивів діяльності, інтересів учасників інноваційного процесу, опором персоналу нововведенням, відсутністю мотивації [13, 18].

Одним з можливих рішень є фокусування на ментальному полі підприємства та інвестування більшу частину коштів у управління ментальної складової співробітників.

Організаційна культура, корпоративна культура – це найбільш важливі елементи в сучасних умовах, і слідує велика увага приділити саме їх створенню, розвитку та підтримці. Корпоративні цінності відображають місію існування компанії, які ідеї та розробки підтримуються, як складаються відносини між співробітниками в колективі. Інноваційна культура не є основним елементом інноваційного потенціалу, але саме вона дає можливість оцінити сприйнятливність організації до всіх нововведень, що проходять в організації, досвід впровадження нових інноваційних проектів, відношення персоналу до інноваційних змін.

1.3 Поточний стан виноградарства та виноробства в Україні

Проблемами ефективного функціонування та розвитку виноробства в Україні у різні роки займалися багато вітчизняних економістів-аграрії: А.М. Авідзба (2000), І.І. Червен (2008), О.М. Гаркуша (2002), І.Г. Матчина (2010) і т.д. Проте, враховуючи специфіку виноробної галузі, її залежність від результатів отриманих у виноградарстві, а також приймаючи увагу реалії сьогодення, питання послідовного сталого розвитку виноробної галузі з метою просування вітчизняного конкурентоспроможного продукту на світовому ринку вина вимагають подальшого вивчення та впровадження результатів аналізу у практику.

Говорячи про виноробство, слід мати на увазі, що галузь має низку специфічних особливостей, що відрізняють її від інших галузей агропромислового комплексу. Насамперед всього, йдеться про повну залежність результатів виноробства від якості та кількості вирощеного винограду. У свою чергу, результати вирощування винограду – більш ніж будь-якої іншої рослини – залежать від кліматично-погодних умов, стану ґрунтів, температурного режиму в окремі періоди вегетації та розвитку. Це вимагає особливо ретельного підходу до територіального розміщення виробництва виноробної продукції, у тому числі у сортовому розрізі. Природно-кліматичні умови України з погляду придатності їх у розвиток промислового виноградарства і, відповідно, виноробства, характеризуються великою різноманітністю, що дозволяє, згідно з останнім Виноградним кадастром, виділити на території України 15 виноградарських зон (макрозон), що є основою для сорторайонування, та 58 природно-виноградарських районів (мікрозон) найбільшого розповсюдження (Виноградний кадастр України 2010).

Найбільше виноградарська галузь набула розвитку на півдні України, в Запорізькій області та у західному регіоні (Закарпатті), на частку яких

припадає 419,9 тис.т виробленого у 2012 році винограду, що становить майже 92,1% від загальної кількості по Україні. Відповідно, саме у названих регіонах сконцентровані підприємства з переробки винограду на вино та виробництво виноматеріалів. Коливання показників за роками свідчать про специфіку виноградарсько-виноробної галузі та залежність результатів її функціонування від низки чинників.

Особливо слід зазначити, що із загального обсягу переробленого винограду в Україні у 2018 році, частка власне вирощеного становила лише 26,7%, або 113,7 тис.т (для порівняння – у 2012 році цей показник становив 28,0%). Тобто, сьогодні перед українським виноробством гостро постає проблема забезпечення виробництва вітчизняною сировиною, рішення якої має сприяти як зниженню витрат на виробництво вина та виноматеріалів, так і підвищення їх якості, а отже, і конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках вина. Найпотужнішим регіоном виробництва матеріалів для виробництва шампанських та ігристих, а також столових та кріплених вин та коньяку є Одеська область.

За даними “Укрвінпрому”, із вироблених у 2018 році в Україні 14 102,1 тис. декалітрів виноматеріалів, для випуску вин передбачено 12 984,9 тис. декалітрів, для закладки на витримку – 1 117,2 тис. дал, що становить від рівня 2012 р. 93,7% та 130,5% відповідно.

У загальному виробництві виноматеріалів зростає питома вага шампанських та ігристих - з 24,5% 2012р. до 28,4% у 2013р., коньячних – з 10,7% до 20,1%, інших видів виноматеріалів – з 1% до 1,7%.

Незважаючи на позитивну динаміку обсягів переробки винограду та виробництва виноматеріалів у 2018 році порівняно з попередніми роками, говорити про стійкий поступальний розвиток галузі виноробства рано: у сучасний період економічного розвитку України існує ціла низка проблем та невирішених питань, що гальмують розвиток виноробної галузі.

Насамперед, як уже зазначалося вище, гостро постає проблема забезпечення виноробної галузі України сировиною. Вітчизняне виноробство

терміново потребує кардинальної зміни підходів до розвитку сировинної бази виноробства, причому мова йде не тільки про розширення площ під технічні сорти винограду та підвищення їх врожайності, алеї про сортовий склад винограду, що виробляється потреб виноробства. Слід відзначити, що сучасний стан сировинної бази виноробної галузі України є наслідком не тільки сьогоднішніх процесів, що мають місце в соціальній, економічній, політичного життя країни, а й відображає результати радянської антиалкогольної кампанії вісімдесятих років минулого століття, коли внаслідок державної політики в Україні, як та інших республіках колишнього Радянського Союзу, припинили своє існування автентичні сорти винограду. Європейські сорти, насаджені спочатку відродження виноградарства та виноробства як галузі, хоч і придатні для виробництва вина, на відміну від українських сортів не були морозостійкими. Тому сьогодні потенційно існує реальна загроза втрати врожаю адаптованих до місцевих кліматичних умов сортів винограду в ті зими, коли температура повітря у деяких виноградарських регіонах України може становити від -22С до -25С (як це було у 2008, 2009, 2012 роках). Враховуючи сказане, вважаємо, що необхідно створити державну програму, що регламентує питання функціонування виноградарсько-виноробської галузі України, в тому числі частини розширення площ підсертифіковані технічні сорти винограду потреб вітчизняного виноробства.

Ще однією проблемою, яка заважає сталому розвитку вітчизняного виноробства у Україні, є велика питома вага застарілих виноградників. Адже критичний вік виноградної лози в Україні становить лише 30-40 років (для порівняння: у країнах-лідерах виноробства – Франції, Італії тощо. – в умовах сучасних технологій виробництва (продуктивний вік виноградної лози досягає 50 і більше років). Отже, суттєва частина виноградних плантацій в Україні сьогодні вже малопродуктивна, а отже, не може бути ефективною у формуванні конкурентоспроможного виноградарства та виноробства. Слід розуміти, що з кожним роком кількість таких виноградників на території

України зростає, а значить, питання якнайшвидшого ремонту та відтворення виноградників потребує негайного вирішення. І, у зв'язку з цим, не можна не виділити ще одну проблему, яка заважає відтворенню виноградних плантацій та сталого розвитку вітчизняного виноробства, а саме – недоліки у проведенні земельної реформи в Україні та земельному законодавстві. Після розпаювання земель, не отримавши права власності на землю, виноградарі сьогодні не ризикують вкладати кошти в розвиток галузі, враховуючи, що виноградники – це багаторічна культура із тривалим терміном окупності.

Внаслідок цього частина виноградних плантацій сьогодні взагалі не обробляється, що, вочевидь, негативно впливає стан виноробства країни. Щоб виправити ситуацію, треба в найкоротші терміни привести земельне законодавство у відповідність до вимогами часу, враховуючи інтереси і держави та сільгоспвиробників.

Окремо слід сказати про недосконалість матеріально-технічної бази виноградарсько-виноробних підприємств. Сьогодні вона характеризується високим ступенем морального та фізичного зносу основних фондів Слабкий розвиток вітчизняних підприємств по виробництву машин, агрегатів, допоміжних матеріалів для виноробства також не сприяє оновленню та технічному переозброєнню виноробної галузі.

Не сприяє розвитку українського виноробства та стан чинного механізму державного регулювання та державної підтримки виноградарства та виноробства в Україні. Зарубіжний та вітчизняний досвід показує, що виноробство, враховуючи свою специфіку ніколи не зможе функціонувати без потужної державної підтримки. Мова йдеться про пільгове оподаткування, субсидування, спеціальні державні програми розвитку галузі. Українським урядом для підтримки та державного регулювання вітчизняного виноградарства та виноробства прийнято низку нормативних актів: Закон України «Про винограді та виноградному вині» від 16.06.2005 р. №2662-IV зі змінами та доповненнями, Закон України «Про збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства» від 09.04.1999 р. №587-XIV,

«Галузева Програма розвитку виноградарства та виноробства до 2025 року» тощо.

Аналізуючи виконання державних програм підтримки галузі, що функціонують у Україні на сьогодні, можна констатувати, що українське законодавство потенційно могло б більшою мірою сприяти поступальному розвитку виноробства країни.

Так, з одного боку, завдяки надходженням від збору на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства відповідно до Закону України від 09.04.1999 р. №587-XIV за весь період його дії на початок 2013 року за інтенсивними технологіями вже було закладено 45,5 тисячі гектарів виноградників, на площі 53,1 тис.га встановлено шпалери на площі 31,0 тис.га змонтовано системи крапельного зрошення. У той же час, в останні роки спостерігається тривожна ситуація з розподілом коштів, що надходять до скарбниці від вказаного збору. Наприклад, за даними Рахункової палати, у 2012 році із загального обсягу одержаних від збору коштів на державну підтримку розвитку виноградарства, садівництва та хмелярства було використано лише 24,8% наявних ресурсів (Висновки щодо виконання Держ. бюджету). Станом на 1 січня 2018 року кредиторська заборгованість за програмою 2801350 «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладки молодих садів, виноградників та ягідників та нагляд за ними» за офіційними звітами Держказначейство України становило 327379,3 тис. грн. При цьому обсяг зростання заборгованості за один лише 2018 рік становив 160997,4 тис. грн., тобто майже 100% (Державна казначейська служба України). Крім того, починаючи з 2018 року надходження від збору на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства відносяться не до спеціального, як це було раніше, а до загального фонду бюджету. На підставі викладеного можна констатувати, що якщо у найкоротші терміни не буде внесено зміни до відповідних нормативно-законодавчі акти, виноградарсько-виноробні підприємства ризикують практично залишитись без державної підтримки.

Перешкодою для багатьох виробників виноробної продукції та

стримуючим фактором для подальшого розвитку виробництва є і чинна вартість ліцензії на оптову торгівлю алкоголем – 500 тис. гривень за рік, незалежно від обсягів виробництва. У господаря, який виробляє якісне вино, але невеликими партіями, немає економічно обґрунтованої фінансової спроможності сплатити таку ліцензію. Це спонукає дрібних виноробів до пошуку шляхів виходу із ситуації, які завжди є сумлінними і зрештою не сприяють позитивній репутації вітчизняного вина. Тому єдиним правомірним логічним виходом із ситуації має стати диференційований підхід до вартості ліцензії для виробників виноробної продукції – залежно від обсяги виробництва. Зокрема, є думка щодо запровадження понять мікровиноробства (виготовлення непромислових партій виноробної продукції з винограду власного виробництва з річним обсягом до 1 тис. декалітрів) та мінівиноробства (до 50 тис. декалітрів), з фіксованим розміром плати за ліцензію на право оптової торгівлі виноградним вином у межах 1 тис. гривень, та 5 тис. гривень відповідно (Андріанов, В. 2013). Згодні з тим, що якнайшвидший розгляд цього питання у законодавчому полі допоміг би відновити рівновагу на ринку виноробної продукції і впустило на ринок невеликих виробників, тобто, насправді, дозволило б їм легалізувати свій бізнес.

І тут доречно докладніше розглянути питання, яке стоїть сьогодні достатньо гостро, саме питання про «тіньовому» секторі у виробництві алкогольної, зокрема виноробної продукції. Слід зазначити, що з «тіньовим» виробництвом економіки стикаються всі країни світу, зокрема і розвинені. За даними Міністерства фінансів України, частка «тіньового» сектора у виробництві алкогольної, у тому числі виноробної продукції досягає сьогодні у країні від 40% до 70%, залежно від підходів та методів оцінки. Це негативно впливає на надходження до бюджету, завдаючи щороку мільярдні збитки державній скарбниці, що перешкоджає легальним підприємствам нарощувати обсяги виробництва. Крім того, наявність «тіньового» сектору в галузі створює загрозу здоров'ю нації: адже незаконне виробництво

алкогольних напоїв автоматично означає надходження у продаж неякісного, а часто відверто фальсифікованого алкоголю, споживання якого загрожує негативними наслідками. Протягом кількох років в Україні зберігається високий рівень випадків отруєння фальсифікованими напоями. Так, за офіційними статистичними даними, у 2018 році внаслідок випадкового отруєння алкоголем померло 4,6 тис осіб (Статистичний щорічник України, 2018 р.).

Таким чином, наявність «тіньового» сектора у виноробному виробництві має не тільки економічні, а й соціальні наслідки у розвиток країни. На наш погляд, зупинити тенденцію зростання «тіньового» обороту виноробної продукції можна, посиливши відповідальність за виробництво та реалізацію «тіньової» продукції, посиливши контролюючу функцію держави, що має бути закріплено законодавчо. Крім того, було б правильним перевіряти якість виноробної продукції та відповідність її стандартам не у державних, а у незалежних лабораторіях, відбираючи зразки вибірково.

Дієвим методом боротьби з фальсифікатом могло б виступати поступове підвищення ставок акцизного збору на вино. Сьогодні в Україні ставки акцизного збору на алкогольну, у тому числі виноробну продукцію знаходяться в межах 20%, тоді як у європейських країнах цей показник у 2-3 рази вищий. Від поступового підвищення ставок акцизного збору на виноробну продукцію очікується, крім додаткових надходжень у бюджет, захист вітчизняних виробників високоякісних натуральних та марочних вин, а також споживачів цієї продукції від фальсифікату.

Важливим кроком до визначення стратегії розвитку виноградарства та виноробства в Україні стала розробка та затвердження у 2008 році «Галузевої програми розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року», метою якої названо реалізацію державної політики щодо регулювання розвитку цієї галузі економіки. У названому документі було наголошено, що стан сучасного виноградарства та виноробства України характеризується не тільки скороченням загальних площ виноградних плантацій та зменшенням

їх врожайності, а й загальним падінням економічної ефективності виробництва винограду та виноробної продукції, наявністю протиріч між потребою виноробного виробництва у сировині та можливостями сировинної бази (коли дефіцит сировини поповнюється за рахунок імпорту виноматеріалів), щодо високої ціни на вітчизняну сировину порівняно з імпортною, невідповідним сортовим складом виноградних насаджень тощо. Все це дозволило розробникам Програми дійти невтішного висновку, що сьогоdnішній стан виноградарства не сприяє розвитку вітчизняного виноробства.

Програмою визначено основні напрямки підтримки конкурентоспроможності виноградарства та виноробства в умовах інтеграції України до світового економічного простір, серед яких – сортова та вікова структурна перебудова виноградарства, ліквідація вирідженості виноградних насаджень, переклад вітчизняного розсадництва на сертифіковану основу, розробка дослідницьких програм з питань винограду і винопродукції тощо. Зокрема, збільшення площ закладки виноградників до 10 тис.га щороку, як це передбачено Програмою, має дозволити у перспективі отримати така кількість площ багаторічних насаджень, які після вступу у товарне плодоношення забезпечать валове виробництво винограду в обсягах, необхідних як для споживання населенням у науково обґрунтованих нормах, а й для потреб переробних підприємств у сировині. Аналіз даних щодо виконання завдань, поставлених Програмою з 2009 року по цей час показує, що заплановані документом показники, в тому числа по закладці виноградників, найчастіше виконуються над повному обсязі. Головною причиною недовиконання є загальним станом економіки країни, що призводить до недофінансування підприємств галузі з державного бюджету

Як видно з проведеного дослідження, виноробство України, незважаючи на давні історичні традиції, сьогодні має нереалізований потенціал і перебуває в стані сировинного, фінансового та ресурсного занепаду. Відновити свої позиції виноробної галузі заважає ряд чинників, як

об'єктивних, і суб'єктивних. Основними проблемами, характерними для сучасного виноробства України є недостатня сировинна база – внаслідок як недосконалому сортовому складу, так і значного віку виноградних плантацій, морально та фізично застаріла матеріально-технічна база виноградарсько-виноробних підприємств, наявність «тіньового» сектору виробництва. Недоопрацювання чинного законодавства у питаннях оподаткування, землекористування виноградарсько-виноробних підприємств, відсутність повномасштабної державної підтримки галузі також не сприяють сталому розвитку виноробства в Україні.

Для усунення негативних явищ, властивих вітчизняному виноробству, необхідні такі кроки:

- розробка та прийняття загальної концепції розвитку виноградарства та виноробства в Україні, яка повинна передбачати, зокрема, створення та неухильне дотримання науково обґрунтованих довгострокових програм розвитку виноградарства та виноробства з урахуванням вимог СОТ;

- удосконалення механізму державної підтримки виноробної галузі, в тому числі у вигляді пільгового кредитування підприємств, які здійснюють закладку нових виноградників та реконструкцію існуючих;

- внесення змін до законодавчої бази країни, які б враховували інтереси держави та всіх представників галузі, а також відповідали б високим вимогам часу;

- врегулювання на законодавчому рівні економічно обґрунтованої вартості ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями з диференціацією відповідно до річними обсягами виробництва вина із власного винограду.

І, звичайно ж, необхідно якнайшвидше відновити членство України у Міжнародній організації виноградарства та вина (МОВВ), що у перспективі могло б дозволити країні не лише вийти на новий рівень у розвитку виноробства, а й скласти конкуренцію провідним виноробним державам світу.

Висновок до розділу 1

Виноробство України, незважаючи на давні історичні традиції, сьогодні має нереалізований потенціал і перебуває в стані сировинного, фінансового та ресурсного занепаду. Відновити свої позиції виноробної галузі заважає ряд чинників, як об'єктивних, і суб'єктивних. Основними проблемами, характерними для сучасного виноробства України є недостатня сировинна база – внаслідок як недосконалого сортового складу, так і значного віку виноградних плантацій, морально та фізично застаріла матеріально-технічна база виноградарсько-виноробних підприємств, наявність «тіньового» сектору виробництва.

Інноваційний розвиток підприємства виноробно-виноградарської галузі може бути реалізований через наступні етапи:

1. Аналіз ідентифікації можливостей:
 - Вивчення ринкових та технологічних тенденцій.
 - Оцінка конкурентоспроможності інновацій на ринку.
 - Аналіз внутрішніх ресурсів та здатностей підприємства.
2. Визначення стратегії інноваційного розвитку:
 - Створення стратегічного плану інноваційного розвитку.
 - Визначення основних напрямків інновацій та їхніх цілей.
 - Розробка плану впровадження інновацій.
3. Формування інноваційного середовища:
 - Створення команди для реалізації інновацій.
 - Забезпечення доступу до необхідних ресурсів і технологій.
 - Розвиток корпоративної культури сприяння інноваціям.
4. Здійснення науково-дослідницької роботи:
 - Проведення досліджень та аналіз нових технологій.
 - Залучення наукових та технічних експертів.
 - Впровадження результатів досліджень у практику.

5. Створення інноваційних продуктів та послуг:

- Розробка нових товарів або удосконалення існуючих.
- Випробування та апробація інновацій на ринку.
- Забезпечення захисту інтелектуальної власності.

6. Впровадження інновацій:

- Розробка плану впровадження нових ідей і технологій.
- Навчання персоналу та створення умов для змін в організаційній структурі.
- Постійний моніторинг та оцінка результатів впровадження.

7. Маркетинг та комерціалізація:

- Розробка стратегії маркетингу для нових продуктів.
- Здійснення рекламних та продажових заходів.
- Оцінка відгуків та зворотнього зв'язку від клієнтів.

8. Оцінка результатів:

- Аналіз ефективності інновацій.
- Визначення навчених уроків та коригування стратегії.
- Планування подальших інноваційних ініціатив.

9. Забезпечення усталеного інноваційного розвитку:

- Розвиток системи сталого впровадження інновацій.
- Залучення внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування інновацій.
- Підтримка інноваційної культури та навичок серед персоналу.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО РОЗВИТКУ

2.1. Характеристика діяльності ТОВ «Котнар» та виноградарства в Україні

ТОВ «Котнар» (Cotnar) – є одним з найбільших виробників вин в Україні.

Підприємство розташоване у Закарпатті. В своїй діяльності використовує тільки власні виробничі приміщення загальною площею 5766,7 кв.м.

Відомості про суб'єкт господарювання наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Відомості про суб'єкт господарювання

Найменування	Товариство з обмеженою відповідальністю «Котнар» (ТОВ «Котнар»)
Код ЄДРПОУ	22091380
Рік заснування	1996
Юридична адреса	90260, Закарпатська обл., Берегівський р-н, с. Мужієво, вул. Ракоці, 274/А
Керівник, директор	Кучак Юрій Федорович — голова правління
Види діяльності КВЕД	11.02 Виробництво виноградних вин 11.01 Дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв 46.33 Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами 46.34 Оптова торгівля напоями 46.36 Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля

Виноробне підприємство «COTNAR» — це сучасний завод повного циклу виробництва. Вина виробляють під пильним контролем фахівця-винороба Вінце Бейла. Відродження багатовікових традицій виноробства краю почалося з 1996 року. Перші сорти Каберне Совіньйон, Мерло, Трамінер Рожевий та Мускат Оттонель було висаджено у 2007 році.

Завод Cotnar оснащений найсучаснішим італійським, австрійським та німецьким обладнанням, що повністю відповідає європейським стандартам та дає впевненість у виготовленні якісного вина.

ТОВ «Котнар» має своє власні виноградники, на яких вирощуються різні сортові види винограду, серед яких такі, як: Мускат, Оттонель, Мускат білий, Шардоне, Совіньйон, Ркацетелі, Трамінер рожевий, Леанка, Рислінг, Каберне, Мерло, Сапераві, Ізабелла, Кек Франкош, Блаубургер тощо. Площа виноградників складає 180 га.

Щоб отримати вино високої якості, на підприємстві ретельно відбирається виноград. Зібраний виноград відразу надходить на завод первинного виноробства і потрапляє в руки винороба Вереш Гейзо, для якого вино і виноробство є сенсом життя.

Партнери ТОВ «Котнар» - це мережі супермаркетів Сільпо, Метро, Фора, мережа магазинів Продукти БЛИЗЕНЬКО, мережа виномаркетів PRP ВИНО.

Етапи процесу збору врожаю будуть відрізнятися за часом, технікою та технологією, в залежності від винограду, регіону та виду вина, яке бажає виробляти винороб.

Але здебільшого кожен урожай включає такі етапи:

1. Вирощування та збір.

Більшість виноградників починаються з білого винограду, який переходить у червоні сорти. Виноград збирають у ящики або корзини і транспортують до дробильної площадки. Тут починається процес перетворення винограду в сік, а потім у вино.

2. Другий етап - переробка.

Незалежно від того, коли був зірваний виноград, на наступному кроці він подрібнюється. Дестемер - є частиною виноробної техніки, яка виконує саме те, що видаляє стебла і злегка подрібнює виноград.

3. Ферментація винограду у вино.

Простіше кажучи, ферментація – це місце, де цукор перетворюється на

спирт. У процесі цього процесу використовується безліч методів та технологій для обробки різних видів винограду.

4. Витримка вина.

На цьому кроці винороби мають багато варіантів, і всі вони залежать від виду вина, яке хочеться створити. Ароматизатори у вині стають інтенсивнішими завдяки декільком підходам до виноробства:

- термін витримки від декількох місяців до декількох років.
- тара витримки (нержавіюча сталь, дубові бочки)
- стан тари (нова дубова бочка або використана до того)

5. Розлив вина у пляшки.

Деякі білі вина готові до розливу через кілька місяців.

Більшості сухих червоних потрібно 18-24 міс. витримки перед розливом.

Коли винороб відчуває, що вино досягло свого повного вираження у старінні, тоді настав час розливати вино в пляшки для споживання.

Завод Cotnar створив власну колекцію вин, а певним групам навіть надав їм дещо жартівливої характеристики (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Колекції вин Cotnar та характеристики від виробника

Колекція	Характеристика, надана виробником
BELA DONNA	Нарешті двіж та бульбашки! Молодіжна та не тільки серія а-ля Frizante по Закарпатськи 9. Прекрасне, питке і не залишає жодних шансів на сум, тільки півсолодке, тільки яскраве, тільки позитив і півтора літра настрою на всю компанію!
DOG SMILE WINE	Так, ми любимо домашніх вихованців. А ще ми любимо вино. Впевнені - ви теж. Ця любов надихнула нас на створення лінійки ТМ "DOG SMILE". Крім цікавого дизайну, який запам'ятовується, ми дбайливо ставимось до наповнення цих пляшок. Всередині вас чекає вино найвищої якості з класичних міжнародних сортів винограду, які ввібрали в себе красу й автентичність Закарпаття. Вина ТМ "DOG SMILE" відмінно підійдуть до вишуканих страв в приємній компанії. Також можуть бути чудовим подарунком для будь-якого приводу.
GOROVCHIKI	Чудова лінійка для знайомства з класичними винами Закарпаття. Популярні в світовому виноробстві сорти винограду і неповторний особливий клімат

	Закарпаття – прекрасно поєднуються в цій лінійці вин. Вина ТМ “GOROVCHIKI” можуть супроводжувати практично будь-яку трапезу чи покращити настрій та втамувати спрагу.
ZAKA	Це інноваційне пакування вина, яке немає аналогів на ринку України. Ніякої потреби в штопорі, зручно транспортувати та зберігати, легко охолодити і налити. Практичне пакування, що замінить 4 пляшки вина. Ви більше не почуєте дзвін пляшок у сумці або в багажнику. Вино не псується після відкриття адже немає контакту з повітрям.
HILLS	Ці вина - частина природи і душі Закарпаття. Все багатство та традиції нашого виноробства дбайливо розлито по пляшкам, щоб ви змогли ним насолоджуватись, як у відпустці, так і після важкого робочого дня. Сильною стороною цих вин є їх гастрономічні властивості. Добре смакують під час трапези, можна використовувати у приготуванні різних страв.
MONTE COTE	Це вино неодмінно зробить веселими ваші зустрічі, вечірки або відпочинок на пляжі. Також рекомендуємо додавати в морозиво.
GRAND RESERVE	Еталон виноробства, любов до справи і бажання передати частинку «великого» від майстра своєї справи Гейзо Вереша. З кожним ковтком відчувається «те що хотів сказати» майстер, теруар, і навіть сонце яке робило ягоду стиглою, кожна росинка яка омивала ранком лозу і подих вітру, Закарпаття в цілому як земля наближена до неба. Лінійка витриманих вин, біле- перший сік, еталон який тільки можна уявити. Витримане від 1,5 до 2 років у французьких баріках червоне – яскраве, з потужним потенціалом пляшкової витримки до 25 років. Cotnar Grande Reserve це збалансованість, неповторний смак і безкомпромісно висока якість! Сильною стороною цих вин є їх гастрономічні властивості. Добре смакують під час трапези, можна використовувати у приготуванні різних страв.

На Закарпатті збережена природна екосистема, тому ґрунт і вода збагачені природними мінералами. У цьому регіоні безліч мінеральних джерел, що насичують землю, на якій ростуть виноградники, не лише вологою, але й цінними мікроелементами.

Площа виноградників: 180 га. Специфічні ґрунтово-кліматичні умови місцевості дали змогу виявити ряд мікровиноробних зон і робити як тонкі, ніжні, свіжі, столові, так і досить екстрактивні й маслянисті десертні вина. Гарні умови для розвитку виноградарства забезпечують найтепліші в Закарпатті південні схили біля села Мужієво. У цих місцях найвища в області середньорічна температура — не більше 11°C і найтриваліший безморозний

період, що забезпечує дозрівання найбільш пізніх сортів винограду.

На сьогодні вирощується 12 основних сортів. Зокрема, Рислінг Рейнський, Трамінер, Ізабелла і Ркацетелі, які ростуть на схилах Котнару, — це найкращі вина з білих сортів винограду.

Виноробня має власну дегустаційну залу. У гостей є можливість замовити цікаву екскурсію на виноробню «COTNAR» та побачити на власні очі весь процес виготовлення вина. На підприємстві є невеличкий винний магазин та експозиція виноробних артефактів.

Історія розвитку виноградарства на Закарпатті

Згідно стародавнім берегівським літописам Закарпаття належить до старих районів виноградарства, які народжувались завдяки близькості північних кордонів Римської імперії, що проходили по Дунаю. В північних провінціях імперії римські легіонери повинні були садити виноград згідно наказу римського імператора Пробста (276-282 рр.).

Враховуючи сприятливі ґрунтово-кліматичні умови низинної зони, а також схили, що захищені з півночі горами, виноградарство в XII-XIII ст. стало активно розвиватися на всій території Середньодунайської низовини.

Історичним центром закарпатського виноробства можна вважати Чорну гору під Виноградовом, де з давніх-давен вирощують виноград. Саме про Севлюш, що в перекладі Виноградне, йде річ у першому документі, в якому конкретно згадується виноградарство на території Закарпаття.

В 1351 році чеський король Карл IV завіз з Франції лози відомих під назвою “бургундських”, такі як Піно, Совіньйон, Шардоне, Мерло та Каберне, які незабаром набули широкого поширення. В цей період Берегівські та Мукачівські вина йдуть не тільки на задоволення потреб населення та місцевих феодалів, а й вивозяться в північні слов’янські землі та на королівський стіл.

Починаючи з першої половини XVI і до кінця XVII століття, коли Закарпаття відійшло до Османської імперії, виноградарство розвивалося під

впливом старих виноградарських районів північного Причорномор'я. Були освоєні під виноградники майже всі південні схили вулканічних пагорбів від Токаю через Ужгород, Середнє, Мукачево, Берегово, Виноградово, де були побудовані тераси на Чорній горі, і далі до Хуста.

В II-й половині XVIII століття, після Карловецького миру 1699 року, коли закінчилося майже двохсотлітнє турецьке панування, виноградарство Закарпаття досягло значного розвитку. Закарпатські вина (Мужіївські, Березівські, Середнянські) за якістю не поступаються Токайським і Шопронським і експортуються у Прусію, Росію, Польщу, Англію, Голандію, Швецію.

На початку XX століття площа виноградних насаджень на Закарпатті складає близько 3000 га. З часом, в 20-30-ті роки, ця площа збільшилася до 4500 га. У роки другої світової війни сільське господарство краю було сильно зруйновано. На час возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною залишилося близько 3,5 тис. Га На одному гектарі розміщувалося 7,2-7,5 тисяч кущів. Вже в 1953 році площі виноградників зросли до 5400 га, а в 1965 році вже становили 14500 га.

Після славнозвісної антиалкогольної кампанії другої половини 80-х років XX-го століття, площі виноградних насаджень скоротилися більше як на 10 тисяч гектарів і на даний час становлять лише 4809 га.

Цікаві факти та деякі цифри

- Із загальної площі виноградних насаджень України на Закарпатську область припадає 4,8 тис. га або 4,1% від загальної території. Це п'яте місце серед шести виноградних областей України.
- Загальний земельний фонд Закарпаття становить 1275,3 тис.га. З цієї площі 34,7% припадають на сільськогосподарські угіддя. У структурі останніх виноградники становлять 1,1% (4,83 тис. га).
- За своїми агрокліматичними умовами і сортиментом винограду Закарпаття розбите на 12 мікрозон.

- В силу своїх агрокліматичних умов і сортименту винограду Закарпатська область характеризується виробництвом сухих столових вин, суттєвою ознакою яких є підвищена кислотність.
- Європейські технічні сорти винограду займають площу майже 890 га. Всього в насадженнях області (всі категорії господарств) зустрічаються більше 30 технічних європейських сортів. Серед них поширені: Леанка (Фетяска біла), Рислінг італійський, Рислінг рейнський, Каберне Совіньон, Ркацетелі, Серемський зелений, Мюллер Тургау, Трамінер рожевий, Мускат Оттонель, Совіньон, Семільйон, Мускат білий, Липовина, Фурмінт, Сапераві, Сильванер, Португізер, група сортів Піно (білий, сірий, чорний). Менш поширені сорти: Аліготе, Алікант Буше, Кейкфранкош, Лакхеді мезеш, Закарпатський чорний, Мерло, Шардоне та інші.

Виноробні господарства Закарпаття:

1. Промислові

☞ Cotnar. Це сучасний завод повного циклу виробництва, 200 га власних виноградників, завод первинного виноробства (на якому відбувається переробка винограду і виготовлення вин), завод вторинного виноробства (де готову продукцію розливають в пляшки), виносховища. Найбільш поширеними сортами винограду є Аліготе, Трамінер і Ркацетелі.

☞ Шато «Чизай». На виноградниках «Чизай» вирощують Рислінг Рейнський, Трамінер рожевий, Мерло, Каберне Совіньон і інші міжнародні сорти. Нещодавно тут відкрили Музей винороба Чиза- перший закарпатський музей виноробства та виноградарства. До шато часто прїїжджають у винні тури та на дегустації.

2. Авторські

☞ Виноробня Олександра Ковача. Пан Ковач – найвідоміший

винороб Західної України, голова “Спілки приватних виноградарів та виноробів Закарпаття”. Його виноробня розташована в Ужгороді, де також розташований іменний підвал, де завжди можна спробувати авторські вина.

- ☞ Виноробня Василя Анталовського. Василь винороб у третьому поколінні. Виноград для вина вирощує с. Бобовище, Мукачівському району. Має авторські розробки “Чорний принц”, “Біла принцеса”, “Монолог душі”. Займав призові місця на фестивалі вина “Червоне вино”, який щорічно проходить в м Мукачево.
- ☞ Виноробня Карла Шоша. Приватний винний підвал знаходиться в селі Кідьош, в п’яти кілометрах від Берегово, у дворі господаря, де він проживає зі своєю сім’єю. Сім’я обслуговує 6 гектарів виноградників, на яких вирощується близько 60 столових і винних сортів винограду. Виноградники розташовані на південному схилі гори поруч селом.
- ☞ Виноробня Nota Bene. Винороб Василь Надь виробляє вино з власного виноградника на 2 гектарах землі в с. Мужієво, в 7 км від міста Берегове і зберігає його в 400 літньому підвалі. Серія вин представлена наступними сортами винограду – Мюллер Тургау, Мускат Оттонель, Шардоне, Каберне, Мерло і ексклюзивні Чорний Доктор, Троянда Закарпаття.
- ☞ Виноробня Елеміра Кейса. Разом з дружиною і двома дітьми мають власний підвал і обслуговують вже кілька ділянок винограду загальною площею близько 1,5 гектарів, розташованих на південному схилі гори поруч з селом Кідьош. Для приготування вина сім’я Кейс вирощує понад 30 сортів винограду в тому числі близько 20 європейських винних сортів. Білі і червоні, сухі і десертні вина сім’ї Кейс готуються по угорськими традиціями і власними рецептами.

☞ Виноробне господарство Івана Урста. Іван Урст з села Великі Береги Березівського район вирощує виноград на 4 гектарах землі. Сорти: Цвайгельт, Кадарка, Каберне Совіньон, Біанка, Мускат Оттонель, Рислінг Рейнський. Виноградники розташовані і ростуть в екологічно чистій зоні району, в урочищі “Мала гора”, на висоті 200-250 метрів над рівнем моря.

☞ Будинок вина “Гостинна садиба родини Михайла Поличко” розміщена на околиці міста Виноградів, Закарпатської області, на південно-західному схилі Чорної гори, лісовий масив якої є державним заповідником, а на низьких схилах ростуть сади і виноградники. На земельній ділянці садиби Михайла Поличко розташовується і плодоносить колекційний виноградник, в якому зібрано більше, ніж 250 сортів винограду столового і технічного призначення.

ТОВ «Котнар» входить до переліку видатних виробників вина України (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Видатні виробники вина в Україні

Виробник	Короткий опис
Шабо	Шаба-Абага - так називали це місце турки. Швейцарські колоністи скоротили назву до Шабо. Виноробство з VI ст. Тут працювали греки і генуезці. Центр української культури вина Шабо має історичну історію. Виноробня Шабо має старовинні швейцарські підвали, власний музей вина, фонтани і навіть скульптури. Тут створено єдиний в Україні центр культури вина. Не дарма Одеський кінофестиваль влаштував вечірку для гостей саме тут. У Шабо виробляють українське вино як із відомих сортів винограду, так і з унікального місцевого Тельт-і-Курюк, відомого ще з часів Османської імперії.
Колоніст	Філософія «Colonista» полягає в традиції, чесності та повазі до споживача. Виноробня свідомо відмовляється від хімічної обробки винограду, залишає обмежену кількість грон. З 2008 року консультанти з Франції допомагають створювати так зване чесне вино. «Колоністські» вина стали відомі в дипломатичних колах Великої Британії, Франції, Польщі, Німеччини. Якщо на дегустацію українського вина від «Колоніста» вітер дме в Одесу, то є шанс познайомитися з «Бісером» з бульбашками 2017 року випуску, який отримав бронзу на Міжнародному дегустаційному конкурсі Ukraine Wine & Spirits. Це буде «гра в бісер» у Бессарабії та ще й для місцевих закусок. Заради секретів виробництва ігристих вин Іван Плачков навіть деякий

	час працював на британській виноробні в графстві Кент.
Вина Гулієва	Ще одна компанія виноробів з Одещини, на перетині Молдавських Кодрських гір і Буджацького степу, почала свій шлях у 2008 році. Гулієв – нащадок грузинського винороба, який створює українське вино. Перші партії вина засновники роздали друзям у подарунок. Терпіння, відбір, надійне обладнання, своєчасна заміна бочок, використання надійних пробок допомагають зберегти якісне українське вино на шляху до столу гурманів. Ідея, що вина створюються для друзів, залишилася одним із принципів Гулієвих.
Провина Трубецького	«Виноробний завод князя П. М. Трубецького» був відомий рислінгами ще за царських часів, «Оksamит України» та «Перлина степу» – за радянських часів. З 2011 року, після глобальної реконструкції підприємств, вина набули популярності серед терруарних преміальних українських вин. Виноробня на схилах Каховського водосховища з банкетним залом, готелем та оглядовим майданчиком є унікальним магнітом для винного туризму в Україні.
Чизай"	Шато Чизай зачаровує. Там створювали «Країну мрій» Олега Скрипки, культивували кошерні, «авторські» та фруктові вина; можна знайти навіть вино "Троянда Карпат". Виноградний сік також є фірмовим напоєм Chizayu. Для шанувальників йоги та вина є вправи на виноградниках. До слова, Чизай тріумфував на Wine & Spirits Ukraine Awards 2020.
46 паралель	Мета 46 Parallel Wine Group – зробити українське вино відомим на виноробній карті Європи та світу. Стратегія, природні особливості 46 паралелей і бездоганний смак дозволяють бути на рівних з виробниками Бургундії та Бордо. 2021 рік приніс визнання винам з авторських колекцій Grand Admiral Merlot - Cabernet Sauvignon. На сліпих дегустаціях конкурсу в Люксембурзі українське вино отримало найвищі нагороди від 250 професійних дегустаторів.
Вина Приазов'я	Чи знаєте ви, що українське вино виробляють не лише на півдні та заході країни, а й на сході? Молода амбітна команда виноробів з Мангушського району Донецької області творить історію виноробства Приазов'я. Все почалося в Італії з отриманої в подарунок пляшки хорошого вина та надихаючої розповіді господарів про цей напій. У 2018 році С. Голубченко придбав землю і фахівці з України та Італії почали дослідження ґрунту. Придбані кущі в італійському розпліднику Rauschedo добре прижилися. У 2020 році власники почали будівництво виноробні, зібрали перший урожай і зрозуміли, що їм це вдалося! «Вина Азова» поєднують досвід і новаторства.
Віноман	Українська виноробня з гучною назвою «Віноман» дивує найпівнічнішими виноградниками, які ростуть на піщаному острові поруч із лісом і Десною в Чернігівській області. Раніше Борис Слабошевський був відомий як виробник чорної ікри, але він хотів проявити себе і на землі. Всупереч рекомендаціям висаджувати яблука та груші на пустирі, вони з напарником Сергієм Золотарем ризикнули й зупинили свій вибір на винограді. Перший урожай був не надто високим, але все ж дало справжнє вино. На сьогоднішній день відбувається заміна сортів. Виноград закупають і в Одеській області. «Віноман» виробляє до 15 000 пляшок вина, але вже має кілька нагород. Цікавий факт: напівжучки-напівфантазійні метелики з'явилися на пляшках завдяки фантазії доньки господаря.
Коблево	Навіть непитущі люди знають назву «Коблево». Входить до трійки

	<p>найбільших виробників вина в Україні. Виноробня має довгу історію з кінця 18 століття. Царський генерал, англієць Томас Кобл опікувався краєм і сприяв розвитку виноградарства. Село, назване на його честь, було відоме своїм виноробним заводом і в радянські часи. Поступово завдяки винному туризму Коблево стало розвиненою курортною зоною. Підприємство виробляє до 20 мільйонів пляшок вина на рік. Особливий спосіб збору винограду вночі характерний для резервних вин. Білі вина виготовляють із винограду, охолодженого азотними установками, рожеві - пресуванням темних ягід і зброджуванням соку, червоні - зброджуванням ягід з м'якоттю. Теруарні вина «Коблево» виробляються високої якості і за сучасними технологіями підкорили 14 країн світу.</p>
Курча	<p>Chateau Kurin — місцева крафтова українська виноробня в Херсонській області. Денис Халупенко, юрист за освітою, отримав господарство у спадок від батька. Виноробство та сімейний бізнес повернули його з Німеччини. Зараз прямо серед виноградників в котеджі живе його сім'я з дітьми, віслюком, страусом та іншими тваринами. Природні умови з вітром і сонцем і вдале розташування забезпечують природний захист рослин без хімічного стресу. Денис вчиться на технолога. За його словами, головне для вина – ґрунт. Він містить у вині калій і кальцій. Ціноутворення в «Куріння» орієнтоване на місцевих споживачів, тому воно напрочуд помірне.</p>
Стаховські вина	<p>Авторське вино від першої ракетки України. Відомий тенісист Сергій Стаховський вперше спробував вино у 2010 році у Франції. У 2015 році взяв в оренду 20 га виноградників. А вже у 2020 році спортсмен-винороб провів презентацію авторських вин. За останні роки пройдено шлях заміни старих лоз, культивуванні та поливу та отримано перший урожай. Найбільш недооціненим Сергій називає закарпатське вино. «Земля зв'язала нас виноградними лозами» – ці рядки поезії С. Жадана прикрашають пляшки вин Стаховського. Сергій наголошує, що український споживач має дати шанс українському вину. Вино Стаховського потрапило до Французького музею вина в Бордо і представляє українське вино серед кращих світових виробників.</p>
Вілла Тінта	<p>Серед поціновувачів вин в Україні є ті, хто вже давно стежить за марками «Тінтарелла», «Вілла Тінта», «Вінхол» і «Одеське Чорне» від «Вінхол Оксамитне». Ще 120 років тому біля озера Ялпуг графом Давидовим було створено винне шато. У 1998 році Валерій Тінтулов заснував виноробне підприємство «Вінхол Оксамитне». Компанія є одним з найбільших виробників мускатних вин і одеського чорного винограду в Україні. На Odessa Wine Week 2021 Костянтин Тінтулов отримав нагороди за вина, створені його батьком.</p>
Одесос	<p>Одна з молодих виноробень «Одесос» з логотипом відомого Дюка Рішельє і гаслом: «Якість важливіше обсягу» розташована в самому історичному центрі Одеси. Головний винороб компанії Антон Йорданов отримав професійну освіту в Пловдиві, Болгарія. Засновник виробництва Сергій Швець змінив професію інженера на винороба завдяки випадковій екскурсії на виноробню. Для виробництва тут використовуються сорти винограду Трамінер Розе, Мерло і Каберне Совіньон. Вино Odesos вже отримало нагороди на конкурсі Decanter World Wine та деяких фестивалів виноробів України та балканських країн.</p>

Батькове вино	<p>У Гусятині на Тернопільщині рожевий квадрат, рожевий трикутник і біле коло на етикетках естетично радують поціновувачів смачного і красивого.</p> <p>Це не просто геометрія - а й шифри для сортових вин! Батьківське вино в Гусятині на Тернопільщині створює палітру нових смаків.</p>
Касія	<p>У кожного винороба свій шлях до найкращого вина. Українська виноробня «Кася» досить молода і невелика, що не заважає їй з любов'ю ставитися до кожної пляшки власного продукту. Власник Микола Касьяненко найкращими ароматами вважає чисте повітря, змішане із запахом доброго вина. Своїм символом ремісничі винороби обрали коня. Вся родина цінує цих витончених тварин. «Шардоне» від «Касії» у 2020 році має відзнаку Винного гіда України. Розташоване під Києвом виноробне підприємство використовує виноград з Одеси та бочки з Житомирської області.</p>
ГРАЄВО	<p>Історія українського вина пишеться на наших очах. Компанія «Віна Запоріжжя» створила виробництво «GRAEVO» в 2014 році. Місцеве вино виробляється з херсонського винограду на сучасному італійському обладнанні. Невеликий обсяг виробництва дозволяє ретельно контролювати всі етапи виноробства. Вино, виготовлене в історичній частині Верхньої Хортиці, поруч із 700-літнім дубом, приваблює своєю енергетикою. Особливо цікаві марочні вина «GRAEVO». Тури на виноробні пропонують вишукані французькі страви з равликів від крафтових виробників.</p>
Байкуш	<p>Невелике підприємство виноробів «Бейкуш» не тільки створює барвисті вина, використовує для них амфори, а й проводить барель-арт і конкурс селфі. Все це відбувається на винзаводі Миколаївської області, виноградники якого ростуть в унікальному місці – на місі Бейкуш.</p>
Котнар	<p>Одне з найбільших виноробних підприємств України. Залучені інвестиції з 2008 року становлять понад 10 мільйонів євро. Особливістю підприємства є використання не тільки власного винограду, а й постачання його з-за кордону, зі знаменитої Токайської долини. Такий розмах дозволяє виробляти лінійку вин на найвибагливіший смак. Тому сприяють ґрунт і вода, збагачені цінними мікроелементами. Виробник розробив цікаву торгову марку вин Dog Smile з привабливою етикеткою та неймовірно м'яким оксамитовим смаком. Для зручності передбачена упаковка вина, окрім скляних пляшок, у пачки з кранами на 3 та 10 літрів, адже хорошого вина має бути багато.</p>
Біолог	<p>Виноробня "Біолог" малює метеликів на пляшках. Це надихає з легкістю летіти на наступну дегустацію Wine Club Biologist на ВДНГ і скуштувати вина врожаю 2020 року з неушкоджених ягід тільки зрілого винограду, супроводжуючи смачними закусками та цікавими розповідями авторів напоїв.</p>
Лелека	<p>Виноробня «Лелека» прийшла в родину українського вина не так давно. Енергійна команда під керівництвом Бесо Чихрадзе одного разу вирішила замість того, щоб експортувати хороші вина з різних країн, створити своє унікальне українське вино з південно-бессарабського винограду.</p> <p>«Лелека» подорожує найкращими ресторанами Львова та Києва та впевнено знаходить друзів.</p>

2.2. Аналіз основних техніко-економічних показників та результатів діяльності ТОВ «Котнар»

Розрахунок основних техніко-економічних показників дозволяє комплексно оцінити фінансово-господарський стан та результати діяльності підприємства. Без аналізу ключових показників неможливо об'єктивно визначити сильні та слабкі сторони, загрози та можливості. Ці показники використовуються для обґрунтування та прийняття управлінських і стратегічних рішень. Розрахунок показників дозволяє виявити проблемні місця і розробити заходи для підвищення ефективності. Порівняння показників в динаміці надає інформацію про позиції підприємства на ринку і перспективи його розвитку. На основі техніко-економічних показників здійснюється оперативне та стратегічне планування діяльності підприємства. З їхньою допомогою контролюється ефективність діяльності та виконання планів і завдань, що поставлені перед підприємством.

Отже, розрахунок і аналіз техніко-економічних показників є необхідною умовою прийняття обґрунтованих, виважених управлінських рішень щодо діяльності та розвитку підприємства.

Таблиця 2.4 надає огляд ключових техніко-економічних показників ТОВ "Котнар".

Зробивши висновки з даних у Таблиці 2.4, можемо зазначити декілька спостережень. Діяльність досліджуваного підприємства демонструє прибутковість та ефективність.

В той же час витрати, пов'язані з виробництвом та продажем продукції, показують аналогічну траєкторію, але темпи їх зростання перевищують темпи збільшення чистого доходу.

Це має негативний вплив на динаміку витрат на 1 гривню проданої продукції, які зросли на 4 копійки протягом 3 років і становлять 0,89 гривні.

Зазначимо, що прибуток від реалізації продукції зростає, проте темпи його зростання менше, ніж приріст загальної собівартості проданої продукції.

Таблиця 2.4

Аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Котнар»

Показник	Од. вим.	Період			Відхилення			
		2020	2021	2022	2022 від 2021		2022 від 2020	
					±	%	±	%
Чистий дохід від реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт	тис. грн.	21868,6	30694,2	35055	4360,8	14,21	13186,4	60,30
Повна собівартість реалізації	тис. грн.	18652,3	27103,5	31121,4	4017,9	14,82	12469,1	66,85
Витрати на 1 грн. чистого доходу від реалізації	коп.	0,85	0,88	0,89	0,00477	0,54	0,03486	4,09
Прибуток від реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт	тис. грн.	3216,3	3590,7	3933,6	342,9	9,55	717,3	22,30
Рентабельність витрат від реалізації	%	17,2	13,2	12,6		-0,61		-4,60
Рентабельність продажу	%	14,7	11,7	11,2		-0,48		-3,49
Середньорічна вартість основних виробничих фондів	тис. грн.	5600	5632	5687	55	0,98	87	1,55
Фондовіддача	грн./грн.	3,91	5,45	6,16	0,71	13,10	2,26	57,85
Середньооблікова чисельність персоналу	осіб	65	68	76	8	11,76	11	16,92
Продуктивність праці	тис. грн./ос.	336,44	451,39	461,25	9,86	2,19	124,81	37,10
Фонд заробітної плати	тис. грн.	6123,2	7366,6	9114,3	1747,6	23,72	2991,1	48,85
Середньомісячна заробітна плата	грн./особу	7850,2	9027,7	9993,7	966,0	10,70	2143,5	27,31

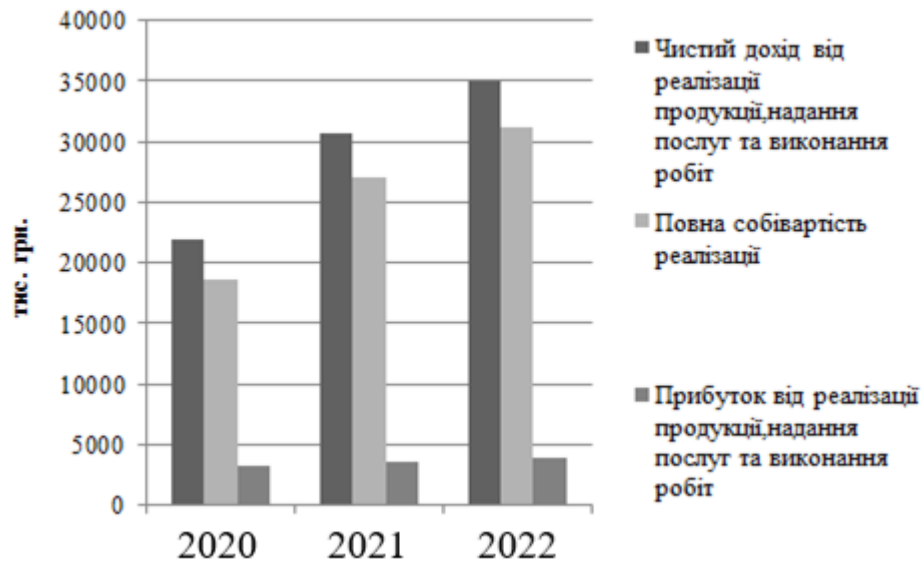

Рис. 2.1. Динаміка результатів діяльності ТОВ «Котнар» у 2020-2022 рр.

Рентабельність витрат на виробництво та реалізацію продукції ТОВ "Котнар" поступово зменшувалася з 17,2% у 2020 році до 12,6% у 2022 році. Іншими словами, на кожну гривню, витрачену на виробництво та реалізацію продукції, компанія отримувала прибуток у розмірі 12,6 копійок у 2022 році. Такий же тенденційний рух спостерігається у показнику рентабельності продажу, що вказує на співвідношення валового прибутку до чистого доходу від реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт. У 2022 році кожна гривня доходу від продажу продукції приносила 11,2 копійок валового прибутку, що на 3,5 копійки менше, ніж у 2020 році. Для наглядності динаміки результатів діяльності ТОВ "Котнар" подано на рисунку 2.1.

Досліджене підприємство проявило поступовий зріст середньорічної вартості основних засобів протягом періоду 2020-2022 років. Аналізуючи динаміку чистого доходу, ми зробили висновок про підвищену ефективність використання основних засобів, що вказується значеннями оборотності. Схожу тенденцію можна спостерігати щодо трудових ресурсів ТОВ "Котнар".

Позитивні трансформації також можна призначити ефективному

використанню коштів на заробітну плату з 2020 по 2022 рік. Темпи зростання середньої продуктивності праці значно випередили відповідні темпи зростання середньомісячної зарплати.

Прибутковість підприємства залежить від показника рентабельності, який вимірюється системою відносних показників, що характеризують ефективність загальної діяльності підприємства, прибутковість різних видів діяльності та рентабельність окремих видів продукції. Показники рентабельності надають більш повне відображення кінцевих результатів економічної діяльності, оскільки їхня величина відображає співвідношення між результатами та вкладеним капіталом або витраченими ресурсами.

Ці показники рентабельності поділяються на три основні групи:

- Рентабельність витрат підприємства;
- Рентабельність продажів;
- Рентабельність виробництва.

До першої групи показників відноситься рентабельність витрат, рентабельність основної операційної діяльності та рентабельність операційної діяльності.

Рентабельність витрат обчислюється як відношення валового прибутку підприємства до суми собівартості реалізованої продукції.

Рентабельність основної операційної діяльності визначається як відношення прибутку від основної операційної діяльності до суми витрат.

Рентабельність операційної діяльності обчислюється як відношення прибутку від операційної діяльності до обсягу витрат, які були витрачені під час цього виду діяльності.

Рентабельність продажів визначається як відношення прибутку від основної операційної діяльності до виручки від реалізації.

До третьої групи належить рентабельність виробництва, яка обчислюється як відношення прибутку від основної операційної діяльності до вартості основних та оборотних активів.

Послідовність аналізу рентабельності визначається його завданнями,

такими як оцінка виконання визначених параметрів, вивчення динаміки показників, розрахунок впливу факторів на зміну рівня рентабельності, пошук резервів для збільшення рентабельності та заходи для їх мобілізації.

Розумно розпочати аналіз рентабельності виробництва з вивчення динаміки прибутку підприємства (дод. А).

Аналіз даних, представлених у дод. А, розкриває, що підприємство зазнало підвищення прибутку на суму 1069,9 тис. грн. через зростання середніх цін на його продукцію. Проте цей позитивний тренд у збільшенні прибутку зіткнувся із зростанням собівартості, що призвело до зменшення прибутку від операційної діяльності на 2117,1 тис. грн. протягом аналізованого періоду. Збільшення адміністративних та витрат на збут також спричинили зменшення прибутку на 159,4 тис. грн. та 155,6 тис. грн. відповідно.

Збільшення обсягу продажів на підприємстві у звітному році порівняно з базовим роком призвело до додаткового зростання прибутку на 445,7 тис. грн. Позитивні структурні зміни також внесли свій вклад, додаючи 944,4 тис. грн. до загального зростання прибутку. Отже, позитивний вплив змін у структурі проданої продукції, збільшення обсягу та середньої ціни сприяв зростанню прибутку від основної операційної діяльності. Тим не менш, важливо відзначити, що якість прибутку від основної операційної діяльності на підприємстві протягом аналізованого періоду не може бути визнана абсолютною, оскільки одночасно збільшувалися собівартість, адміністративні та витрати на збут.

Переходячи до показників рентабельності продажу (дод. Б), ця таблиця надає розрахунок показників рентабельності витрат та рентабельності продажів для підприємства як за попередній, так і за звітний роки.

Аналіз рентабельності за попередній рік вказує на те, що для кожної гривні, витраченої на виробничі витрати на підприємстві, було відповідно отримано валовий прибуток у розмірі 0,1325 гривні. Однак протягом звітного періоду це співвідношення зазнало зниження і становило 0,1264 гривні

валового прибутку на гривню виробничих витрат.

Протягом оціночного періоду рентабельність основної операційної діяльності становила 3,87% у 2021 році і зменшилася до 3,46% у 2022 році, що є помітно низьким показником для підприємства. Водночас відбулося зміщення рентабельності продажів, яке склало 3,07%. Це означає, що для кожної гривні чистого доходу підприємство отримувало прибуток у розмірі 3,07 копійок від основної операційної діяльності.

Рекомендується провести докладний аналіз рентабельності основної операційної діяльності, враховуючи різні впливаючі фактори, такі як зміни в структурі та асортименті продукції, коливання витрат на виробництво і зміни в цінах продажу.

У пошуку кількісної оцінки впливу цих факторів на рентабельність основної операційної діяльності, ланцюжкові підстановки виходять як широко використовувана методологія.

Факторна модель цього показника наступна:

$$P = \frac{\text{Поод}}{V} = \frac{\text{ВРП} \cdot \text{СТР} \cdot \text{Ц} - C}{\text{ВРП} \cdot \text{СТР} \cdot \text{Ц}}, \text{ де}$$

P – рентабельність витрат;

Поод – прибуток від основної операційної діяльності;

V – собівартість реалізованої продукції;

ВРП – обсяг реалізації;

СТР – структура реалізації;

Ц – середня ціна реалізації;

C – собівартість одиниці реалізованої продукції.

Для розрахунку впливу факторів використовуються дані дод. А

$$P_{\phi} = \frac{\text{Поод}_{\phi}}{V_{\phi}} = \frac{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot (\text{Ц}_{\phi} - C_{\phi})}{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot \text{Ц}_{\phi}} = 3,87\%$$

$$P_{\text{умов.1}} = \frac{\text{Поод}_{\text{умов.1}}}{V_{\text{умов.1}}} = \frac{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot (\text{Ц}_{\phi} - C_{\phi})}{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot \text{Ц}_{\phi}} = 8,4\%$$

$$P_{\text{умов.2}} = \frac{\text{Поод}_{\text{умов.2}}}{V_{\text{умов.2}}} = \frac{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot (\text{Ц}_{\phi} - C_{\phi})}{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot \text{Ц}_{\phi}} = 20,9\%$$

$$P_{\phi} = \frac{\text{Поод}_{\phi}}{B_{\phi}} = \frac{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot (\text{Ц}_{\phi} - \text{С}_{\phi})}{\text{ВРП}_{\phi} \cdot \text{СТР}_{\phi} \cdot \text{Ц}_{\phi}} = 3,46\%$$

Фактичний рівень рентабельності відзначився зниженням на 0,41 відсоткових пунктів порівняно з базовим (3,46 - 3,87). Розрахунки факторів показали наступне:

За рахунок змін у структурі продажів, рентабельність відзначила зростання на 4,53 пунктів (8,4 - 3,87).

За рахунок підвищення цін рентабельність зазнала підвищення на 12,5 пунктів (20,9 - 8,4).

Унаслідок зростання собівартості виробництва рентабельність зазнала зменшення на 17,44 пункти (3,46 - 20,9).

Отже, негативний вплив зростання собівартості виробництва призвів до значного зменшення рівня рентабельності на 17,44 пункти. Підвищення рентабельності пов'язане з підвищенням середнього рівня цін та збільшенням частки більш прибуткових видів продукції в загальному обсязі реалізації.

Для підприємства важливо збільшувати частку більш прибуткових видів продукції в загальному обсязі продажів. Зміни в рентабельності конкретних видів продукції впливають на різні фактори, з тими, які впливають на зміни цін продажу та витрати на виробництво одиниці продукції, вважають факторами першого порядку, тоді як інші розглядаються як фактори другого порядку.

Основними факторами динаміки витрат є:

Зростання цін на сировину та матеріали, що становлять найбільший відсоток (рисунок 2.2).

Збільшення загальних витрат на виробництво, що є другою за важливістю складовою загальних витрат, за рахунок підвищення середньої заробітної плати – другої за важливістю складової цих витрат.

Інформація дод. В надає оцінку рентабельності виробництва для основних категорій продукції ТОВ "Котнар".

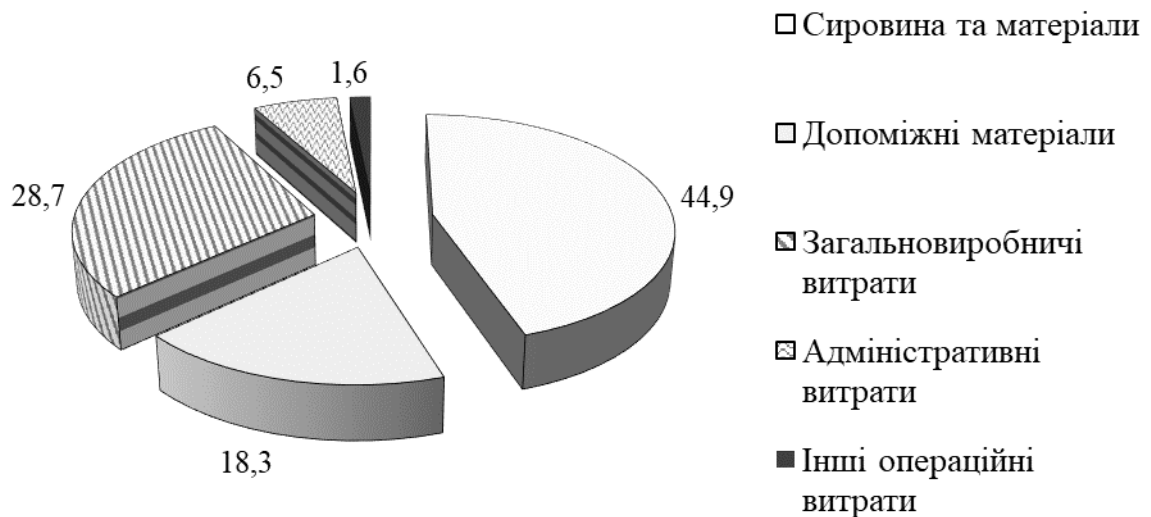

Рис. 2.2. Структура повної собівартості продукції підприємства

Аналіз додатку В показує, що загальні змінні витрати залежать від технології виробництва (терміну виготовлення, зберігання, обробки первинної сировини). Зокрема, виробництво вин колекції HILLS має найнижчий коефіцієнт маржинального доходу, який становить 9,71%. Іншими словами, для покриття змінних витрат потрібно 90,29% від доходу від продажу вин цієї колекції.

Однак недосконала стратегія розподілу постійних витрат в підприємстві призвела до невідповідності виробництва колекції HILLS. Суми маржинального доходу недостатні для покриття прямих постійних витрат, що призводить до сегментованих втрат у розмірі 458,87 тис. грн.

Крім того, непрямі постійні витрати (349,23 тис. грн.) сприяють зростанню оперативного прибутку, який досягає 808,1 тис. грн.

Визначення впливу факторів першого порядку на результативний показник - рентабельність виробництва - здійснюється за допомогою методу ланцюгових підстановок. Саме рентабельність виробництва виступає ключовим індикатором, що характеризує ефективність та прибутковість діяльності підприємства.

Розглянемо модель, в якій середньорічна величина вкладеного в операційну діяльність капіталу залежить від двох чинників - чистого доходу

від реалізації продукції та коефіцієнта оборотності цього капіталу. Коефіцієнт оборотності розраховується як відношення чистого доходу до середньорічної суми основного і оборотного капіталу, задіяного у виробничій діяльності. Чим вище цей показник, тим швидше капітал робить повний цикл обороту на підприємстві. Відповідно, для забезпечення одного й того ж запланованого обсягу випуску та продажів продукції потрібно залучати менший обсяг капіталу. І навпаки, сповільнення оборотності капіталу потребує додаткових вливань коштів для підтримки того самого рівня операційної діяльності.

Проаналізувавши цю модель, можна виділити наступні ключові фактори, що впливають на рівень рентабельності виробництва:

- Зміна рівня прибутку на 1 гривню реалізованої продукції (зміна цін та структури випуску продукції з різною рентабельністю)

- Зміна фондомісткості продукції (продуктивність і ефективність використання основних засобів)

- Зміна швидкості обороту оборотних коштів (ефективність управління запасами готової продукції, дебіторською заборгованістю тощо)

Отже, маневруючи цими важелями, підприємство може активно впливати на рівень рентабельності свого виробництва (табл. 2.5).

Отримані результати свідчать, що рівень рентабельності виробничих фондів за звітний період зріс на 0,05 відсоткових пунктів згідно з даними таблиці 2.5.

Для оцінки внеску окремих факторів у загальну зміну рівня рентабельності скористаємось методом ланцюгових підстановок:

$$P_{v1} = 0,0307 : (0,1835 + 0,1190) * 100 = 10,15,$$

$$10,15 - 11,28 = -1,13$$

$$P_{v2} = 0,0307 : (0,1622 + 0,1190) * 100 = 10,92$$

$$10,92 - 10,15 = +0,77$$

$$11,34 - 10,92 = +0,42$$

$$(-1,13) + 0,77 + 0,42 = 0,06$$

Оцінка рентабельності виробництва продукції

Показники	2021 р	2022 р.	Відхилення (+,-)
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	1047,6	1075,5	27,9
Чистий дохід, тис. грн.	30694,2	35055	4360,8
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	5632	5687	55
Середньорічні залишки оборотних коштів, тис. грн.	3652,1	3800	147,9
Середньорічна вартість виробничих фондів, тис. грн.	9284,1	9487	202,9
Фондомісткість продукції, грн./грн.	0,1835	0,1622	-0,0213
Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	0,1190	0,1084	-0,0106
Прибуток на 1 гривню реалізованої продукції, грн.	0,0341	0,0307	-0,0034
Рентабельність виробничих фондів, %	11,28	11,34	0,06

Здійснені розрахунки дозволяють зробити такі висновки:

1. Зниження частки прибутку на одиницю продукції негативно вплинуло на рентабельність (-1,13 в.п.). Це пояснюється, ймовірно, зростанням собівартості продукції або зменшенням цін реалізації.
2. Покращення використання основних фондів (зниження фондомісткості) позитивно вплинуло на рентабельність (+0,77 в.п.).
3. Прискорення оборотності обігових коштів також сприяло зростанню рентабельності (+0,42 в.п.).

Загалом рентабельність зросла на 0,06 в.п. завдяки ефективнішому використанню активів, однак прибутковість бізнесу залишається під загрозою через падіння прибутку на одиницю продукції. Необхідно проаналізувати цінову політику, структуру витрат і можливості підвищення

цін для відновлення прибутковості бізнесу.

2.3. Аналіз виробничих ресурсів підприємства як основи інноваційного його розвитку

Для формування цілісного уявлення про діяльність ТОВ "Котнар" доцільно детальніше розглянути наявні у компанії ресурси та ефективність їх використання.

А саме, варто проаналізувати:

- Трудові ресурси: чисельність персоналу у динаміці, його структура за категоріями (керівники, спеціалісти, робітники), плинність кадрів. Оцінити продуктивність праці та витрати на оплату праці.

- Основні фонди: склад і структура, технічний рівень устаткування, динаміка оновлення. Проаналізувати ефективність використання (фондовіддача, фондомісткість).

- Матеріальні ресурси компанії: склад та ефективність використання.

- Оцінка цих аспектів дозволить комплексно проаналізувати забезпеченість компанії ресурсами та ефективність їх використання. На основі отриманих висновків можна буде запропонувати заходи з оптимізації використання наявних ресурсів та інноваційного розвитку ТОВ "Котнар".

Аналіз складу, структури та динаміки основних засобів за групами за 2022 рік представлений в дод. Г.

Отже, аналізуючи структуру основних засобів ТОВ "Котнар", можна зробити наступні висновки:

Найбільшу частку в структурі основних фондів займають будівлі, споруди та передавальні пристрої. Протягом 2022 року руху за цією групою основних засобів не спостерігалось.

За іншими групами основних засобів відбувалося активне оновлення - як надходження, так і вибуття.

По групі "Транспортні засоби" внаслідок перевищення вибуття над надходженням відбулося скорочення їх вартості на балансі.

Найбільше зростання вартості (+5,8%) спостерігається по групі "Машини та обладнання". Це свідчить про оновлення технологічного устаткування підприємства.

Отже, ТОВ "Котнар" активно оновлює частину своїх основних фондів (машини, обладнання тощо). Втім будівлі, споруди та передавальні пристрої залишаються без змін, що в майбутньому може вимагати їх оновлення та модернізації для підтримання конкурентоспроможності.

Результати оцінка ефективності використання основних засобів та матеріальних ресурсів наведені в дод. Д.

З проведеного аналізу використання основних засобів та матеріальних ресурсів ТОВ "Котнар" можна зробити наступні узагальнені висновки:

1. Ефективність використання основних засобів у 2022 році дещо погіршилася - фондоддача зросла на 13,1%, а рентабельність основних засобів знизилася на 0,02 в.п. В цілому інтегральний показник свідчить про зменшення рівня використання основних фондів на 2,4%.

2. Спостерігаються негативні тенденції в ефективності використання матеріальних ресурсів - зниження прибутку на 1 грн матеріальних витрат на 0,03 грн, падіння матеріаловіддачі на 0,21 грн/грн та зростання матеріаломісткості на 0,05 грн/грн.

3. Керівництву ТОВ "Котнар" необхідно проаналізувати причини зниження ефективності використання основних виробничих ресурсів та розробити заходи для її відновлення як через оптимізацію витрат, так і за рахунок нарощення обсягів виробництва та реалізації продукції.

У доповнення до вищезазначеного, негативним моментом є також збільшення частки матеріальних витрат у структурі операційних витрат ТОВ "Котнар". Це свідчить про подорожчання сировини та матеріалів, що використовуються у виробництві, і відповідно про зростання собівартості продукції підприємства.

Для оцінки ефективності використання трудових ресурсів (дод. Е) проведено аналіз їх забезпеченості на підприємстві та структури персоналу за категоріями та ефективності використання. Зокрема, доцільно проаналізувати:

- загальну чисельність персоналу та її динаміку;
- питому вагу окремих категорій (керівників, спеціалістів, робітників);
- продуктивність праці та її зміни за період;
- витрати на оплату праці у розрахунку на одного працівника та їх динаміку.

На основі цього можна буде зробити висновки щодо ефективності управління персоналом на підприємстві та використання трудових ресурсів.

У 2022 році спостерігається зростання чисельності персоналу ТОВ "Котнар" за всіма категоріями, окрім службовців. Це пов'язано з розширенням діяльності підприємства. Найбільшу питому вагу складають робітники, проте їх частка у 2022 році дещо знизилася на 2,2% порівняно з попереднім періодом.

Для оцінки ефективності використання трудових ресурсів доцільно проаналізувати такі показники (дод. Е):

- Продуктивність праці, розрахована як відношення чистого доходу до середньооблікової чисельності персоналу. Показує ефективність використання трудових ресурсів.

- Середньорічна заробітна плата одного працівника. Характеризує рівень оплати праці на підприємстві.

- Питома вага фонду оплати праці в чистому доході. Демонструє частку доходу, спрямовану на оплату праці.

Аналіз цих показників та їх динаміки дасть змогу оцінити результативність управління персоналом на ТОВ "Котнар".

Узагальнюючи результати проведеного аналізу, можна зробити наступні висновки щодо поточної діяльності ТОВ "Котнар":

1. Спостерігається позитивна динаміка показників продуктивності

праці - зростає як середній виробіток на одного працівника, так і виробіток у розрахунку на одного робітника. Це свідчить про більш ефективне використання персоналу підприємства.

2. Збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції відбувається в основному за рахунок підвищення продуктивності праці, тобто інтенсивним шляхом.

3. В цілому ТОВ "Котнар" працює рентабельно і прибутково, ефективно використовуючи наявні ресурси.

Разом з тим спостерігається негативна динаміка валового прибутку, рентабельності витрат і продажів. Це вимагає більш детального аналізу та розробки заходів для підвищення ефективності роботи за рахунок інноваційного розвитку ТОВ "Котнар".

Ніщо так не впливає на моральний дух компанії, як коли працівники бачать, як їхні ідеї реалізуються. Ось чому найважливіше забезпечити безперешкодне втілення найкращих поданих ідей.

Інноваційна діяльність стає фактором, що визначає стратегічний успіх підприємства на ринку товарів і послуг, стабільність його розвитку. Дане дослідження спрямоване на аналіз практики та оцінку інноваційної діяльності компаній з метою формування стратегії інноваційного розвитку.

Треба відзначити:

(1) специфіка стратегії інноваційного розвитку підприємства залежить від профілю його діяльності, рівня виробничо-технічного розвитку, науково-дослідної роботи з впровадження інновацій,

(2) специфіка виду діяльності підприємства. інноваційна стратегія залежить від стану процесів взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем і визначається інноваційною активністю,

(3) система показників оцінки інноваційної діяльності має відповідати вимогам універсальності та простоти для практичного використання,

4) при формуванні системи показників оцінки інноваційної діяльності аналізуються ресурси для поточного виробництва інновацій у всіх сферах

діяльності компанії (виробництво, фінанси, дослідження і розробки, маркетинг тощо).

Тож необхідно

- Озбройтеся інструментами для успішного впровадження інновацій.
- Навчіться використовувати стратегії, які забезпечать конкурентоспроможність вашого бізнесу попри збої.
- Дізнайтеся, як розвивати культуру інновацій у вашій організації.
- Відкрийте для себе нові можливості для бізнесу.
- Створення ідеї, прототипування та тестування.

Висновки до розділу 2

Виноробне підприємство «COTNAR» — це сучасний завод повного циклу виробництва. Відродження багатовікових традицій виноробства краю почалося з 1996 року. Перші сорти Каберне Совіньйон, Мерло, Трамінер Рожевий та Мускат Оттонель було висаджено у 2007 році.

Завод Cotnar оснащений найсучаснішим італійським, австрійським та німецьким обладнанням, що повністю відповідає європейським стандартам та дає впевненість у виготовленні якісного вина.

ТОВ «Котнар» має своє власні виноградники, на яких вирощуються різні сортові види винограду, серед яких такі, як: Мускат, Оттонель, Мускат білий, Шардоне, Совіньйон, Ркацетелі, Трамінер рожевий, Леанка, Рислінг, Каберне, Мерло, Сапераві, Ізабелла, Кек Франкош, Блаубургер тощо. Площа виноградників складає 180 га. Специфічні ґрунтово-кліматичні умови місцевості дали змогу виявити ряд мікровиноробних зон і робити як тонкі, ніжні, свіжі, столові, так і досить екстрактивні й маслянисті десертні вина. Гарні умови для розвитку виноградарства забезпечують найтепліші в Закарпатті південні схили біля села Мужієво. У цих місцях найвища в області середньорічна температура і найтриваліший безморозний період, що забезпечує дозрівання найбільш пізніх сортів винограду.

Завод Cotnar створив власні колекції вин - BELA DONNA, DOG SMILE WINE, GOROVCHIKI, ZAKA, HILLS, MONTE COTE, GRAND RESERVE.

Протягом періоду з 2020 по 2022 рік спостерігається стаłe зростання чистого доходу. Прибуток від реалізації продукції зростає, проте темпи його зростання менше, ніж приріст загальної собівартості проданої продукції. Рентабельність витрат на виробництво та реалізацію продукції ТОВ "Котнар" поступово зменшувалася з 17,2% у 2020 році до 12,6% у 2022 році.

Протягом оціночного періоду рентабельність основної операційної діяльності становила 3,87% у 2021 році і зменшилася до 3,46% у 2022 році, що є помітно низьким показником для підприємства. Водночас відбулося зміщення рентабельності продажів, яке склало 3,07%. Це означає, що для кожної гривні чистого доходу підприємство отримувало прибуток у розмірі 3,07 копійок від основної операційної діяльності.

Для формування цілісного уявлення про діяльність ТОВ "Котнар" детально розглянуто наявні у компанії ресурси та ефективність їх використання.

ТОВ "Котнар" активно оновлює частину своїх основних фондів (машини, обладнання тощо). Втім будівлі, споруди та передавальні пристрої залишаються без змін, що в майбутньому може вимагати їх оновлення та модернізації для підтримання конкурентоспроможності. Ефективність використання основних засобів у 2022 році дещо погіршилася - фондівіддача зросла на 13,1%. Спостерігаються негативні тенденції в ефективності використання матеріальних ресурсів - зниження прибутку на 1 грн матеріальних витрат на 0,03 грн, падіння матеріаловіддачі на 0,21 грн/грн та зростання матеріаломісткості на 0,05 грн/грн.

У 2022 році спостерігається зростання чисельності персоналу ТОВ "Котнар" за всіма категоріями, окрім службовців. Це пов'язано з розширенням діяльності підприємства. На ТОВ "Котнар" спостерігається позитивна динаміка показників продуктивності праці - зростає як середній виробіток на одного працівника, так і виробіток у розрахунку на одного

робітника. Це свідчить про більш ефективне використання персоналу підприємства.

Разом з тим спостерігається негативна динаміка валового прибутку, рентабельності витрат і продажів. Це вимагає більш детального аналізу та розробки заходів для підвищення ефективності роботи за рахунок інноваційного розвитку ТОВ "Котнар".

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ТОВ «КОТНАР»

3.1. Інноваційна діяльність в сучасному виноробстві

Інноваційна діяльність в сфері виноробства є цілеспрямованим та творчим процесом, спрямованим на впровадження та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок. В умовах сучасного господарювання інноваційний розвиток стає ключовим фактором, який дозволяє підприємствам виноробної галузі пристосовуватися до змін у функціонуванні та конкурентоспроможності на ринку.

Однією з основних переваг інноваційного розвитку є здатність подолати відмінності в функціонуванні виноробних підприємств у різних країнах, адаптувати світовий досвід, впроваджувати передові технології та методи маркетингу. Однак інноваційна діяльність також пов'язана з ризиками, такими як втрата власних ресурсів, невдача в доходах або додаткові витрати.

В розвинених країнах приділяється багато уваги аналізу труднощів, з якими стикаються підприємства під час розробки та впровадження інновацій. Важливо враховувати ці труднощі при розробці та впровадженні інноваційних стратегій на вітчизняних виноробних підприємствах, проводити аналіз тенденцій в галузі та пропонувати ефективні методи впровадження нововведень.

Виноградно-виноробний підкомплекс в Україні є перспективною складовою аграрного сектора. Основні виноградарські області України - Одеська, Херсонська, Миколаївська, Закарпатська та Крим, концентрують понад 90% винного виробництва та виноградних насаджень. Проте, підприємства у цій галузі стикаються з викликами, такими як зменшення площ насаджень, зменшення урожайності та загальне падіння економічної

ефективності виробництва винограду та виноробної продукції.

Для вирішення цих проблем необхідно активно впроваджувати інноваційні підходи, вивчати світовий досвід та використовувати новітні технології для підвищення якості та конкурентоспроможності виноробних підприємств України.

Для виноробних підприємств інноваційна діяльність являє собою цілеспрямований і творчий виробничий, науково-технічний та організаційний процес, спрямований на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок. У результаті якого оцінюється реалізація інновацій в роботі підприємств з урахуванням галузевої специфіки.

Так, в умовах сьогодення інноваційний розвиток стає рушійною силою, яка спроможна подолати відмінності в особливостях функціонування підприємств виноградарсько-виноробної галузі різних країн. Виробники можуть вивчати світовий досвід, впроваджувати новітні, або значно вдосконалені технології і процеси, нові методи маркетингу та організаційні методи у діяльність підприємства задля досягнення високого рівня якості продукції та виходу на міжнародний ринок. Але поряд з тим, інноваційна діяльність виноробних підприємств пов'язана із ризиком втрати власних ресурсів, недоотриманням доходу або понесенням додаткових витрат, які не дадуть бажаного результату.

В країнах із розвинутою економікою багато уваги надається тим труднощам, з якими підприємства стикаються під час розробки й впровадження інновацій. Їх варто враховувати також на вітчизняних підприємствах, але в першу чергу потрібно провести аналіз тенденцій виноробної галузі в країні, що дозволить визначити слабкі місця підприємств та запропонувати ефективні методи впровадження інновацій.

Виноградно-виноробний підкомплекс - перспективна складова аграрного сектора України. Основними виноградарськими областями

України є Одеська, Херсонська Миколаївська і Закарпатська та Крим. У цих районах країни зосереджено понад 90% винного виробництва та виноградних насаджень [2, с. 40]. При цьому зазначимо, що в умовах сьогодення виноробні підприємства України працюють у складних умовах, які викликані в багатьом зовнішніми факторами. Так, спостерігається скорочення загальних площ насаджень виноградників, зменшується їхня урожайність, не дивлячись на доволі сприятливі агрокліматичні умови.

Наслідком є загальне падіння економічної ефективності виробництва винограду та виноробної продукції.

Виноробні підприємства України скоротили виробництво виноматеріалів на 27,4% порівняно з 2013 р.. За 2014 р. виробництво виноматеріалів для шампанських та ігристих вин в Україні скоротилося на 14,5%, коньяку – на 21,9%. В той же час виробництво сировини для закладки на витримку столових вин скоротилося на 42,7%, кріплених вин – на 2,6% [6].

Проблеми розвитку виноградарства і виноробства в Україні привели до значного дисбалансу імпорту-експорту винної продукції і сировини. Згідно з дослідженнями Громадської організації «Інститут розвитку аграрних ринків» (ІРАР) [3], у 2012–2013 рр. спостерігається тенденція до стрімкого зростання обсягів імпорту вина в Україну, особливо з Молдови, Грузії, Італії, Чилі та інших країн. Зростає імпорт як дешевих, так і дорогих вин. Те, що відбувається на даний час у переробній промисловості України, є наслідком низької конкурентоспроможності продукції, яка випускається вітчизняними підприємствами як до, так і після вступу країни до СОТ [4].

Стратегія підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств передбачає їх орієнтацію на інноваційний розвиток, оскільки інновації є єдиним унікальним ресурсом підприємства.

В першу чергу побудова ефективної системи управління інвестиційним розвитком виноробних підприємств повинна починатися з виділення окремих етапів інноваційного процесу в галузі, серед яких можна

виділити наступні:

- створення і упровадження інновацій;
- забезпечення науково-технічної новизни запропонованих інновацій;
- практичне застосування інновацій;
- комерційна реалізованість запропонованої системи інноваційного розвитку з метою задоволення потреб споживачів продукції виноробного підприємства, суспільних та екологічних потреб [5, с. 57].

Безпосередньо стосовно варіантів можливих інновацій зазначимо існування декількох їх видів у виноробній галузі, а саме: технологічні та функціональні.

Технологічні інновації являються первинними, бо вони в першу чергу пов'язані з виробництвом продукції виноробного підприємства.

Технологічні інновації в сфері виноробства охоплюють різні аспекти, серед яких важливе місце займають продуктові та процесні інновації.

Продуктові інновації:

1. Нові сорти винограду: Введення нових сортів винограду, які відзначаються покращеними смаковими якостями, стійкістю до хвороб чи адаптовані до конкретних кліматичних умов.
2. Розробка нових видів вин: Створення унікальних видів та сортів вин з унікальними характеристиками, що задовольняють попит споживачів та забезпечать конкурентні переваги.

Процесні інновації:

1. Біоферментація: Використання нових методів біоферментації для поліпшення процесу бродіння та виробництва вина, що може позитивно позначитися на якості продукції.
2. Контроль якості: Впровадження сучасних систем моніторингу та контролю якості, таких як сенсори, для автоматизації та точності виробництва.

Ці інновації спрямовані на поліпшення ефективності та конкурентоспроможності виноробних підприємств, а також на задоволення

змінюючихся смакових уподобань споживачів.

В свою чергу, функціональні інновації, по відношенню до технологічних, є вторинними, і використовуються з метою забезпеченню належних умов функціонування виноробного підприємства задля його інноваційного розвитку [1, с. 22].

Крім того, зазначимо, що обидва типи інновацій не здатні існувати один без одного. Без застосування технологічних інновацій не може бути виготовлена інноваційна продукція, а сам інноваційний продукт за своєю сутністю виступає наслідком впровадження технологічних інновацій. Розглянемо основні варіанти інновацій для підприємств виноробної галузі, які існують в тісному взаємозв'язку впровадження їх носять цілеспрямований та плановий характер.

Враховуючи усі зазначені вище варіанти інновацій в виноробній галузі, зазначимо, що ефективність управління інноваційним розвитком підприємства залежить від встановлення балансу різнонаправлених нововведень, а саме технологічних та функціональних.

Специфіка управління інноваціями залежить від особливостей реалізованих на підприємстві інноваційних процесів, тому важливим є формування структурного балансу нововведень, системність їх динамічної взаємодії і послідовності, який знаходить своє відображення у створенні системи інноваційного розвитку з відповідним функціональним забезпеченням підприємницьких структур.

Під функціональним забезпеченням розуміють розробку і дослідження елементів управління інноваційним розвитком підприємства:

- механізм фінансування;
- механізм управління організаційними проектами;
- механізм інституціонального управління;
- механізм мотивації персоналу;
- механізм розвитку персоналу.

Так, управління інноваційним розвитком виноробного підприємства

повинно здійснюватися відповідним управляючим органом – центром, що здійснює керівництво підпорядкованих йому агентів. А головними завданнями цього органу повинні стати :

- визначення інституціональних основ інновацій як на підприємстві, так і в рамках економіки країни;
- організація управління взаємодією виноробного підприємства із зовнішнім середовищем через пошук джерел фінансування інноваційної діяльності та впровадження ефективних механізмів інноваційного розвитку;
- здійснення управління розвитком існуючої системи управління виноробним підприємством в умовах стратегічних інноваційних змін;
- організація ефективної взаємодії з постачальниками і споживачами, які стосуються норм і обмежень як самого підприємства, так і його контрагентів;
- формування системи управління персоналом підприємства (розробка мотивації персоналу, системи подолання опору змінам);
- забезпечення організації управління розвитком персоналу підприємства.

Таким чином, лише комплексний підхід до впровадження інновацій на виноробних підприємствах дозволить створити систему управління, яка дозволить оптимально використовувати всі ресурси підприємства та досягти запланованого економічного та соціального ефекту.

3.2. Рекомендації щодо інноваційного розвитку ТОВ «Котнар» та їх економічне обґрунтування

Технічні інновації в сфері виноробства відіграють ключову роль у поліпшенні всіх аспектів виробництва, починаючи від виноградників і закінчуючи розливом вина. Ці інновації забезпечують підвищення якості продукції, підвищення продуктивності та стійкість до зовнішніх факторів.

Досліджуване підприємство є сучасним, має прогресивне

устаткування для забезпечення процесу виготовлення вин різних груп. Разом з тим, підприємство має у користування 180 га земель, які використовуються під виноградарство та з яких забезпечується наявність сировини. Тому інноваційний розвиток повинен торкатися не тільки процесів виноробства, аде й виноградарства.

Давайте розглянемо кілька ключових напрямків технічних інновацій у виноробстві.

1. Системи Моніторингу Виноградників:

- Сенсори та IoT: Впровадження сучасних сенсорів та систем Інтернету речей (IoT) для моніторингу вологості ґрунту, температури, освітлення та інших параметрів. Це дозволяє точно контролювати умови виноградників та вчасно реагувати на будь-які зміни.

2. Автоматизовані Процеси Виробництва:

- Автоматизація бродіння: Використання автоматизованих систем керування бродінням, що дозволяють точно контролювати температуру, час і інші параметри, забезпечуючи стабільність якості вина.
- Роботизоване Збирання Винограду: Використання роботів для збору винограду, що збільшує ефективність, робочий день та запобігає втратам врожаю.

3. Безпілотні літальні апарати (БПЛА) в агрокультурі:

- Використання дронів для аналізу виноградників, знімання аерофотознімків та обробки даних для точного прогнозування врожаю та інших аспектів виробництва.

4. Сучасні технології виробництва вина:

- Ферментація за допомогою ензимів: Застосування новітніх методів ферментації з використанням ензимів, що поліпшують смакові характеристики та якість вина.
- Технології холодильного контролю: Впровадження систем

контролю та стабілізації температури для збереження ароматів та запобігання окисленню вина.

5. Розробка упаковки та логістика:

- Сучасна упаковка: використання інноваційних матеріалів упаковки, які зберігають якість вина та зменшують вплив на довкілля.
- Системи інтелектуальної логістики: використання інтелектуальних систем для відстеження та оптимізації логістичних процесів виробництва та постачання вина.

Ці технічні інновації спрямовані на вдосконалення всіх етапів виноробного процесу, забезпечуючи виробникам можливість пристосуватися до сучасних вимог ринку та підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції.

Разом з тим, існує багато напрямів функціональних інновацій для розвитку досліджуваного підприємства. Функціональні інновації в сфері виноробства спрямовані на поліпшення якості продукції, споживчих властивостей вина та оптимізацію виробничих процесів. Розглянемо деякі ключові функціональні інновації для виноробства в цілому:

1. Нові сорти винограду:

- генетичні модифікації: Використання генетичних технологій для створення нових сортів винограду з покращеними характеристиками, такими як стійкість до хвороб, оптимальний розмір грон та вміст цукрів.

2. Біотехнології в процесі ферментації:

- метаболічні інженеринги: Використання біотехнологій для розробки специфічних штамів дріжджів, які сприяють формуванню унікальних ароматичних профілів та смакових характеристик вина.

3. Методи попередження хвороб:

- агрономічні датчики та прогнозування: використання датчиків

для моніторингу стану виноградників та програм для прогнозування можливостей захворювань та розробки оптимальних заходів контролю.

4. Методи контролю якості:

- мас-спектрометрія та ядерно-магнітна резонанс: використання аналітичних методів для точного визначення хімічного складу вина, що дозволяє забезпечити високу якість та однорідність продукції.

5. Сучасні методи лагерування:

- бочки з наноматеріалів: використання новітніх наноматеріалів для виготовлення бочок, які не тільки покращують процес старіння вина, але й зменшують вплив деревини на смак.

6. Енологічні інновації:

- електрофізичні та магнітні впливи: використання електрофізичних та магнітних методів для впливу на процеси ферментації та стабілізації вина без використання хімічних добавок.

7. Ефективна фільтрація та кларифікація:

- мембранна фільтрація: застосування мембрани для ефективною фільтрації вина, що дозволяє зберегти його природні аромати та смак.

8. Віртуальні дегустації:

- віртуальна реальність (VR): застосування VR для проведення віртуальних дегустацій, що дозволяє споживачам відчувати атмосферу виноробні та вибрати вино, не виходячи з дому.

Ці функціональні інновації сприяють розвитку виноробного виробництва, забезпечуючи сектору засоби для адаптації до сучасних вимог ринку та створення унікальних продуктів.

Зрозуміло, що будь –які інновації потребують інвестування. Тому в якості першочергових заходів досліджуваному товариству можна

запропонувати:

1. Системи Моніторингу Виноградників: Сенсори та IoT:
Впровадження сучасних сенсорів та систем Інтернету речей (IoT) для моніторингу вологості ґрунту, температури, освітлення та інших параметрів. Це дозволяє точно контролювати умови виноградників та вчасно реагувати на будь-які зміни.

3. Безпілотні літальні апарати (БПЛА) в агрокультурі:

Використання дронів для аналізу виноградників, знімання аерофотознімків та обробки даних для точного прогнозування врожаю та інших аспектів виробництва.

Потрібно 1 комплект дрони+ сенсори на 200 га), ціна – 12 тис долл.

(рис. 3.1).

Дозволяє робити спостереження, аналіз ґрунту. Обробку поживними та іншими речовинами.

Рис. 3.1. SenceFly eBee SQ

Очолює рейтинг безпілотників senceFly eBee SQ (ціна у США — від

\$12 тис.). Це остання розробка компанії eBee, що спеціалізується на сільськогосподарських дронах, котрі завоювали популярність і репутацію перевірених у фірм, що займаються наданням послуг фермерам і потребують техніки, що могла б облетіти якомога більшу площу і якомога швидше. Тобто, саме те, що потрібно великим українським агрокомпаніям. Станом на початок року дрони цієї компанії зробили більше 300 тис. вильотів.

Безпілотник легкий в управлінні, обладнаний 5-спектральним сенсором Sequoia (4 спектральних діапазони і видимий/RGB) та вдосконаленим програмним забезпеченням для планування польоту, управління ним та обробки зображень, розробленим так, щоб забезпечити повну взаємодію з сільгоспмашиною, котра ці дані отримує.

До комплекту входить власний програмний продукт eMotion для планування польоту й роботи наземної станції, що робить процес складання плану польоту по-справжньому простим. Для початку польоту достатньо завантажити інформацію про межі поля чи позначити їх на моніторі. Щоб почати політ, пілот потребує лише інформації про ділянку, що обстежуватиметься, виставити роздільну здатність і визначити бажане перекриття знімків. А програма сама складе оптимальний план польоту.

Заряду вистачає на обліт 200 га. Дані з безпілотника можна обробити за допомогою популярних у США програмних продуктів (Pix4Dmapper Ag/Pro, MicaSense ATLAS або AIRINOV), щоб створити карту індексів вегетації.

За один політ можна зібрати інформацію про:

Індекси вегетації (NDVI, CCCI, NDRE, MCARI, CWSI, тощо);

Кількість рослин;

Верхній шар ґрунту (до глибини 20 см);

Температуру ґрунту;

Топографію рельєфу (обмежена якість).

Використовуючи карту індексів, за допомогою програмного забезпечення можна створити карту завдання і передати її на сільгоспмашину для виконання або обробити її в будь-якій з цілої низки популярних у ГІС-

програм.

Вага безпілотної 1,1 кг, тривалість польоту — 55 хв. Безпілотною піднімається на висоту до 120 м, а роздільна здатність становить 12 см на піксель.

Для обробки виноградників, які має досліджуване підприємство, площею 180 га достатньо одного безпілотної. Вплив на вартість ресурсів та результати буде наступним:

- Приріст вартості основних засобів на 451,2 тис. грн. (12 тис. дол. За курсом 37,6 грн. за 1 дол.);
- Зменшення собівартості продукції на 0,3% за рахунок економії на оплаті праці, паливі на транспорт.

В табл. 3.1 представлений розрахунок планових показників господарської діяльності ТОВ «Котнар».

Таблиця 3.1

Основні показники діяльності ТОВ «Котнар» на плановий період

Показник	2022	Плановий період	Приріст	
			абс.	відн.
Чистий дохід від реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт, тис. грн	35055	35055	0	0
Повна собівартість реалізації, тис. грн	31121,4	31028,04	-93,36	-0,3
Витрати на 1 грн чистого доходу від реалізації, грн.	0,8878	0,8851	-0,0027	-0,3
Прибуток, тис. грн	3933,6	4026,96	93,36	2,37
Рентабельність витрат від реалізації, %	12,64	12,98	0,34	2,68
Рентабельність продажу, %	11,22	11,49	0,27	2,37
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн	5687	6138,2	451,2	7,93
Фондовіддача, грн./грн	6,16	5,71	-0,45	-7,35
Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	76	76	0	0
Продуктивність праці, тис. грн./особу	461,25	461,25	0	0
Фонд заробітної плати, тис. грн	9114,3	9114,3	0	0
Середньомісячна заробітна плата, грн	9993,75	9993,75	0	0

З отриманих результатів видно, що запропоновані заходи дозволять отримати позитивний ефект у вигляді приросту прибутку від реалізації продукції за рахунок зниження вартості її виробництва – прибуток зростає на

93,36 тис. грн. або 2,37% і це лише в перший рік впровадження заходу. Наступні роки можна буде вже очікувати додаткові ефекти у вигляді приросту врожайності виноградників, а отже й нарощування виробництва винної продукції, що позитивно позначиться на усіх показниках діяльності ТОВ «Котнар».

Висновки до розділу 3

Інноваційна діяльність в сфері виноробства є цілеспрямованим та творчим процесом, спрямованим на впровадження та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок. В умовах сучасного господарювання інноваційний розвиток стає ключовим фактором, який дозволяє підприємствам виноробної галузі пристосовуватися до змін у функціонуванні та конкурентоспроможності на ринку.

Виноградно-виноробний підкомплекс в Україні є перспективною складовою аграрного сектора. Основні виноградарські області України - Одеська, Херсонська, Миколаївська, Закарпатська та Крим, концентрують понад 90% винного виробництва та виноградних насаджень. Проте, підприємства у цій галузі стикаються з викликами, такими як зменшення площ насаджень, зменшення урожайності та загальне падіння економічної ефективності виробництва винограду та виноробної продукції.

Технічні інновації в сфері виноробства відіграють ключову роль у поліпшенні всіх аспектів виробництва, починаючи від виноградників і закінчуючи розливом вина. Ці інновації забезпечують підвищення якості продукції, підвищення продуктивності та стійкість до зовнішніх факторів.

Досліджуване підприємство є сучасним, має прогресивне устаткування для забезпечення процесу виготовлення вин різних груп. Разом з тим, підприємство має у користування 180 га земель, які використовуються рід виноградарство та з яких забезпечується наявність сировини. Тому інноваційний розвиток повинен торкатися не тільки процесів виноробства,

але й виноградарства.

Функціональні інновації в сфері виноробства спрямовані на поліпшення якості продукції, споживчих властивостей вина та оптимізацію виробничих процесів – нові сорти винограду, біотехнології в процесі ферментації, методи попередження хвороб, методи контролю якості, сучасні методи легерування, ефективна фільтрація та кларифікація, віртуальні дегустації.

Для запровадження системи моніторингу вологості ґрунту, температури, освітлення та інших параметрів, що дозволяє точно контролювати умови виноградників та вчасно реагувати на будь-які зміни, пропонується придбати комплект безпілотного літального апарату SenceFly eBee SQ. В кінцевому підсумку це дозволить лише в перший рок експлуатації отримати позитивний ефект у вигляді приросту прибутку від продажів на 93,36 тис. грн. або 2,37%.

ВИСНОВКИ

Українське виноробство, незважаючи на давні історичні традиції, на сьогодні має невикористаний потенціал і перебуває в стані сировинного, фінансового та ресурсного занепаду. Відновленню її позицій у виноробній галузі заважають різноманітні об'єктивні та суб'єктивні фактори. Основними проблемами, характерними для сучасного українського виноробства, є недостатня сировинна база через недосконалий сортовий склад і значний вік виноградних насаджень, а також морально і фізично застаріла матеріально-технічна інфраструктура виноградарських і виноробних підприємств, наявність «тіньовий» сектор виробництва.

Інноваційний розвиток виноробного підприємства може здійснюватися через такі етапи: аналіз та ідентифікація можливостей, визначення стратегії інноваційного розвитку, формування інноваційного середовища, проведення наукових досліджень, створення інноваційних продуктів та послуг, впровадження інновацій, маркетинг та комерціалізація, оцінка результатів та забезпечення сталого інноваційного розвитку.

Виноробне підприємство «COTNAR» - це сучасне виробниче підприємство повного циклу. Відродження багатовікових традицій виноробства регіону почалося в 1996 році. Перші сорти, такі як Каберне Совіньон, Мерло, Трамінер Роуз, Мускат Оттонель, були висаджені в 2007 році.

Завод Cotnar оснащений сучасним італійським, австрійським та німецьким обладнанням, яке повністю відповідає європейським стандартам, що забезпечує впевненість у виробництві високоякісного вина.

ТОВ «Котнар» володіє своїми виноградниками, де вирощує різні сортові сорти винограду, серед яких Мускат, Оттонель, Білий Мускат, Шардоне, Совіньон, Ркацителі, Трамінер Розе, Леанка, Рислінг, Каберне, Мерло, Сапераві, Ізабелла, Кек Франкос, Блаубургер та більше.

Виноградники займають площу 180 га. Специфічні ґрунтово-

кліматичні умови регіону дозволили виділити декілька мікровиноградних зон, де виробляють як ніжні свіжі столові вина, так і більш екстрактивні та маслянисті десертні вина. Ідеальні умови для виноградарства створюють теплі південні схили біля села Міжгір'я, які мають найвищу середню температуру та найдовший безморозний період на Закарпатті, що забезпечує дозрівання новітніх сортів винограду.

Виноробня Cotnar створила власні колекції вин, серед яких BELA DONNA, DOG SMILE WINE, ГОРОБЧИКИ, ЗАКА, HILLS, MONTE COTE, GRAND RESERVE.

Протягом усього періоду з 2020 по 2022 рік спостерігається постійне зростання чистого прибутку. Виручка від реалізації продукції зростає, хоча й повільніше, ніж зростання загальної собівартості реалізованої продукції. Рентабельність витрат на виробництво та реалізацію продукції на ТОВ «Котнар» поступово знизилася з 17,2% у 2020 році до 12,6% у 2022 році.

За період оцінки рентабельність основної операційної діяльності становила 3,87% у 2021 році та знизилася до 3,46% у 2022 році, що є помітно низьким показником для підприємства. Одночасно відбулося зміщення рентабельності продажів, яка склала 3,07%. Це означає, що на кожну гривню чистого доходу підприємство отримало прибуток від основної операційної діяльності 3,07 коп.

Для формування комплексного уявлення про діяльність ТОВ «Котнар» ретельно вивчено наявні в компанії ресурси та ефективність їх використання.

ТОВ «Котнар» активно оновлює частину своїх основних засобів (машини, обладнання та ін.). Проте будівлі, споруди та пристрої передачі залишаються незмінними, що може вимагати оновлення та модернізації в майбутньому для підтримки конкурентоспроможності. Ефективність використання основних фондів у 2022 році дещо погіршилась, оборотність активів зросла на 13,1%.

Спостерігаються негативні тенденції в ефективності використання матеріальних ресурсів зі зменшенням прибутку на 1 грн матеріальних витрат

на 0,03 грн, падінням матеріалообігу на 0,21 грн/грн, зростанням матеріаломісткості на 0,05 грн/грн.

У 2022 році на ТОВ «Котнар» спостерігається збільшення чисельності за всіма категоріями, крім посадових осіб. Це розширення пов'язане із зростанням діяльності компанії. ТОВ «Котнар» демонструє позитивну динаміку показників продуктивності праці, зростає як середня заробітна плата на одного працівника, так і виробіток на одного робітника. Це свідчить про більш ефективне використання персоналу підприємства.

Проте спостерігається негативна динаміка валового прибутку, рентабельності витрат, продажів. Це потребує більш детального аналізу та розробки заходів щодо підвищення ефективності шляхом інноваційного розвитку на ТОВ «Котнар».

Інноваційна діяльність у виноробній галузі – це цілеспрямований і творчий процес, спрямований на впровадження та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок. В умовах сучасного бізнесу інноваційний розвиток стає ключовим чинником, який дозволяє підприємствам виноробної галузі адаптуватися до змін у роботі та конкурентоспроможності на ринку.

Виноградно-виноробний підкомплекс в Україні є перспективною складовою аграрного сектора. Основні виноградарські регіони України — Одеська, Херсонська, Миколаївська, Закарпатська, Крим — зосереджують понад 90 % виробництва вина та виноградних насаджень. Проте підприємства цієї галузі стикаються з такими проблемами, як скорочення посівних площ, зниження врожайності та загальне зниження економічної ефективності виробництва винограду та вина.

Технічні інновації у виноробстві відіграють вирішальну роль у вдосконаленні всіх аспектів виробництва, від виноградників до розливу вина. Ці інновації забезпечують підвищення якості продукції, продуктивності та стійкості до зовнішніх факторів.

Досліджуване підприємство сучасне та оснащене прогресивним

обладнанням для полегшення процесу виноробства різних категорій продукції. Одночасно компанія має доступ до 180 га землі, яка використовується під вирощування винограду, що забезпечує стабільне постачання сировини. Тому інноваційний розвиток має охоплювати не лише процеси виноробства, а й вирощування винограду.

Функціональні інновації у виноробстві спрямовані на підвищення якості продукції, споживчих властивостей вина, оптимізацію виробничих процесів. Ці інновації можуть включати нові сорти винограду, біотехнології в процесі бродіння, методи профілактики захворювань, методи контролю якості, сучасні методи витримки, ефективну фільтрацію та освітлення, віртуальні дегустації.

Для впровадження системи моніторингу вологості ґрунту, температури, освітлення та інших параметрів, яка дозволяє точно контролювати стан виноградників і своєчасно реагувати на будь-які зміни, пропонується придбати комплект безпілотного літального апарату SenceFly eBee SQ.

Це призведе до економії витрат на робочу силу, палива для транспортування та підвищить продуктивність виноградників, що дозволить отримати більшу врожайність і, як наслідок, більшу прибутковість. Очікуваний ефект в плановому році полягатиме у прирості величини прибутку від продажу на 93,36 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Agostini L., Nosella A., Filippini R. Does intellectual capital allow improving innovation performance? A quantitative analysis in the SME context. *Journal of Intellectual Capital*. 2017. Vol. 18. No. 2. P. 400–418. DOI: 10.1108/JIC-05-2016-0056
2. Aksoy H. How do innovation culture, marketing innovation and product innovation affect the market performance of small and medium-sized enterprises (SMEs)? *Technology in Society*. 2017. Vol. 51. P. 133–141. DOI: 10.1016/j.techsoc.2017.08.005
3. Arsawan I. W. E. Intellectual Capital and Innovation Culture: Evidence from SMEs Performance in Indonesia. *Economics. Ecology. Socium*. 2019. Vol. 3. P. 10–18. URL: <https://ees-journal.com/index.php/journal/article/view/119>
4. Babych M., Korobka S., Skrynkovsky R., Korobka S., Krygul R. Substantiation of economic efficiency of using a solar dryer under conditions of personal peasant farms // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2016. Vol. 6. No. 8(84). P. 41–47.
5. Brettel M., Cleven N. J. Innovation culture, collaboration with external partners and NPD performance. *Creativity and innovation management*. 2021. Vol. 20 (4). P. 253–272. DOI: 10.1111/j.1467-8691.2011.00617.x
6. Chen Z., Huang S., Liu C., Min M., Zhou L. Fit between organizational culture and innovation strategy: Implications for innovation performance. *Sustainability*. 2018. Vol. 10 (10). P. 3378. DOI: 10.3390/su10103378
7. Dabić M., Lažnjak J., Smallbone D., Švarc J. Intellectual capital, organisational climate, innovation culture, and SME performance: Evidence from Croatia. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. 2019. Vol. 26. No. 4. P. 522–544. DOI: 10.1108/JSBED-04-2018-0117
8. Hasliza A. H., Hazlina A. N., Ramayah T., Hanifah Haniruzila. The Growth of Innovative Performance among SMEs: Leveraging on Organisational Culture

- and Innovative Human Capital. *Journal of Small Business and Entrepreneurship Development*. 2014. Vol. 2 (1). No. 1. P. 107–125. URL: http://jsbednet.com/journals/jsbed/Vol_2_No_1_March_2014/6.pdf
9. Horbonos F., Skrynkovskyy R., Protsiuk T., Ogirko I. Improvement of the Toolkit for Diagnosing the Enterprise's Production Program // *Path of Science*. 2017. Vol. 3, No. 12. P. 4015–4022. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.29-8>
 10. Iranmanesh M., Kumar K. M., Foroughi B., Mavi R. K., Min N. H. The impacts of organizational structure on operational performance through innovation capability: innovative culture as moderator. *Review of Managerial Science*. 2021. Vol. 15. P. 1885–1911. DOI: 10.1007/s11846-020-00407-y
 11. Jin Z., Navare J., Lynch R. The relationship between innovation culture and innovation outcomes: exploring the effects of sustainability orientation and firm size. *R&D Management*. 2019. Vol. 49 (4). P. 607–623. DOI: 10.1111/radm.12351
 12. Kniaz S., Skrynkovskyy R., Heorhiadi N., Sopilnyk L., Rusyn-Hrynyk R., Mainka M. Monitoring the Economic Efficiency of Implementation of the System-Functional Approach in the Management of Innovative Development of Construction Enterprises // *Path of Science*. 2021. Vol. 7, No. 3. P. 3020–3027. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.68-5>
 13. Kovaliv M., Skrynkovskyy R., Nazar Y., Yesimov S., Khmyz M., Yosyfovych D., Mykytiuk M., Kozoriz M. Legal Bases of Realization of the Law Enforcement Function of the State in the Sphere of Economy of Ukraine // *Path of Science*. 2022. Vol. 8, No. 2–3. P. 1001–1009. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.79-2>
 14. Kovaliv M., Skrynkovskyy R., Yesimov S., Khmyz M., Krasnytskyi I., Kniaz S., Khmyz V., Ogirko O. Strategic Planning as a Factor of Public Administration in Ukraine // *Path of Science*. 2022. Vol. 8, No. 4. P. 1001–1009. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.80-1>
 15. Lee K., Woo H., Joshi K. Pro-innovation culture, ambidexterity and new product development performance: Polynomial regression and response surface

- analysis. *European Management Journal*. 2017. Vol. 35. Issue 2. P. 249–260. DOI: 10.1016/j.emj.2016.05.002
16. Liu S. M., Hu R., Kang T. W. The effects of absorptive capability and innovative culture on innovation performance: Evidence from Chinese high-tech firms. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*. 2021. Vol. 8 (3). P. 1153–1162. DOI: 10.13106/jafeb.2021.vol8.no3.1153
17. Lozovan V., Dzhala R., Skrynkovskyy R., Yuzevych V. Detection of specific features in the functioning of a system for the anti-corrosion protection of underground pipelines at oil and gas enterprises using neural networks // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2019. Vol. 1. No 5 (97). P. 20–27.
18. Lozovan V., Skrynkovskyy R., Yuzevych V., Yasynskyi M., Pawlowski G. Forming the toolset for development of a system to control quality of operation of underground pipelines by oil and gas enterprises with the use of neural networks // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2019. Vol. 2. No. 5(98). P. 41–48.
19. Michaelis T., Aladin R., Pollack J. Innovation culture and the performance of new product launches: A global study. *Journal of Business Venturing Insights*. 2018. Vol. 9. P. 116–127. DOI: 10.1016/j.jbvi.2018.04.001
20. Obeidat U., Obeidat B., Alrowwad A., Alshurideh M., Masadeh R., Abuhashesh M. The effect of intellectual capital on competitive advantage: The mediating role of innovation. *Management Science Letters*. 2021. Vol. 11 (4). P. 1331–1344. DOI: 10.5267/j.msl.2020.11.006
21. Padilha C. K., Gomes G. Innovation culture and performance in innovation of products and processes: a study in companies of textile industry. *RAI Revista de Administração e Inovação*. 2016. Vol. 13 (4). P. 285–294. DOI: 10.1016/j.rai.2016.09.004
22. Pavlenchuk N., Pavlenchuk A., Skrynkovskyy R., Tsyuh S. The influence of management creativity on the optimality of management decisions over time: An innovative aspect // *Journal of Eastern European and Central Asian*

- Research (JEECAR). 2023. Vol. 10, No. 3. P. 498–514. doi: <https://doi.org/10.15549/jeecar.v10i3.1318>
23. Pawlowski G., Barabash O., Kovaliv M., Khmyz M., Mysiuk I., Hryshchuk A. Legal Aspects of Information Security in Telemedicine in Ukraine // Path of Science. 2022. Vol. 8, No. 11. P. 1011–1017. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.87-2>
24. Pawlowski G., Skrynkovskyy R., Shpak O., Vizniak Y. Development of the Model of the System of Managerial Diagnostics of the Enterprise on the Basis of Improvement of Diagnostic Purposes // Path of Science. 2017. Vol. 3, No. 11. P. 4010–4020. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.28-9>
25. Popova N., Kataiev A., Nevertii A., Kryvoruchko O., Skrynkovskyy R. Marketing Aspects of Innovative Development of Business Organizations in the Sphere of Production, Trade, Transport, and Logistics in VUCA Conditions // Studies of Applied Economics. 2021. № 38(4). doi: <https://doi.org/10.25115/eea.v38i4.3962>
26. Popova N., Kataiev A., Skrynkovskyy R., Nevertii A. Development of trust marketing in the digital society // Economic Annals-XXI. 2019. Vol. 176, Iss. 3–4. P. 13–25. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V176-02>
27. Santos-Vijande M. L., López-Sánchez J. Á., PascualFernández P., Rudd J. M. Service innovation management in a modern economy: Insights on the interplay between firms' innovative culture and project-level success factors. Technological Forecasting and Social Change. 2021. Vol. 165. P. 120562. DOI: 10.1016/j.techfore.2020.120562
28. Skrynkovskyy R. M. Methodical approaches to economic estimation of investment attractiveness of machine-building enterprises for portfolio investors // Actual Problems of Economics. 2011. Vol. 118, Iss. 4. P. 177–186.
29. Skrynkovskyy R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis // Business Inform. 2020. № 4. P. 191–199. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-191-199>

30. Skrynkovskyy R. M., Yuzevych V. M., Kataev A. V., Pawlowski G., Protsiuk T. B. Analysis of the methodology of constructing a production function using quality criteria // Journal of Engineering Sciences. 2019. Vol. 6(1). P. B1–B5. doi: [https://doi.org/10.21272/jes.2019.6\(1\).b1](https://doi.org/10.21272/jes.2019.6(1).b1)
31. Skrynkovskyy R., Hladun V., Kramar M. Information Technologies in the Organization of Accounting at the Enterprise // Path of Science. 2019. Vol. 5, No. 2 P. 3001–3010. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.43-3>
32. Skrynkovskyy R., Kataiev A., Zaiats O., Andrushchenko H., Popova N. Competitiveness of The Company on The Market: Analytical Method of Assessment and The Phenomenon of The Impact of Corruption in Ukraine // Journal of Optimization in Industrial Engineering. 2021. № 14(Special Issue). P. 79–86. doi: <https://dx.doi.org/10.22094/joie.2020.677836>
33. Skrynkovskyy R., Pavlenchyk N., Tsyuh S., Zanevskyy I., Pavlenchyk A. Economic-mathematical model of enterprise profit maximization in the system of sustainable development values // Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2022. № 8(4). P. 188–214. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.04.09>
34. Skrynkovskyy R., Pawlowski G., Harasym L., Haleliuk M. Improvement of the Model of Enterprise Management Process on the Basis of General Management Functions // Path of Science. 2017. Vol. 3, No. 12. P. 4007–4014. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.29-7>
35. Skrynkovskyy R., Pawlowski G., Harasym P., Koropetskyi O. Cybernetic Security and Business Intelligence in the System of Diagnostics of Economic Security of the Enterprise // Path of Science. 2017. Vol. 3, No. 10. P. 5001–5009. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.27-6>
36. Skrynkovskyy R., Pawlowski G., Sytar L. Development of Tools for Ensuring the Quality of Labor Potential of Industrial Enterprises // Path of Science. 2017. Vol. 3, No. 9. P. 3009–3018. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.26-8>
37. Skrynkovskyy R., Protsiuk T., Ogirko O., Pavlenchyk N. Comprehensive Assessing the Enterprise Development Considering the Educational and

- Professional Potential of Employees in Management System // Journal of Applied Management and Investments. 2018. Vol. 7, No. 4. P. 246–255.
38. Skrynkovskyy R., Shpak O., Leskiv S., Sytar L. Diagnosis of the State of Socio-Psychological Climate at the Enterprise // Path of Science. 2018. Vol. 4, No. 2. P. 1024–1031. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.31-3>
39. Skrynkovskyy R., Tyrkalo Y. Entrepreneurial Risks: Nature, Types, Assessment Methods and Ways to Reduce Them // Path of Science. 2021. Vol. 7, No. 12. P. 2015–2023. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.77-11>
40. Sopilnyk L., Skrynkovskyy R., Kovaliv M., Zayats R., Malashko O., Yesimov S., Mykytiuk M. Development of Digital Economy in the Context of Information Security in Ukraine // Path of Science. 2020. Vol. 6, No. 5. P. 2023–2032. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.58-7>
41. Sumets A., Kniaz S., Heorhiadi N., Farat O., Skrynkovskyy R., Martyniuk V. Methodical approach to the selection of options for ensuring competitiveness of enterprises in the system of development of agricultural clusters // Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2021. № 7(1). P. 192–210. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.01.10>
42. Sumets A., Kniaz S., Heorhiadi N., Skrynkovskyy R., Matsuk V. Methodological toolkit for assessing the level of stability of agricultural enterprises // Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2022. № 8(1). P. 235–255. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.12>
43. Sumets A., Serbov M., Skrynkovskyy R., Faldyna V., Satusheva K. Analysis of influencing factors on the development of agricultural enterprises based on e-commerce technologies // Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2020. № 6(4). P. 211–231. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.04.11>
44. Yuzevych V., Skrynkovskyy R., Koman B. Intelligent Analysis of Data Systems for Defects in Underground Gas Pipeline // 2018 IEEE Second International Conference on Data Stream Mining & Processing (DSMP). 2018.

doi: <https://doi.org/10.1109/dsmp.2018.8478560>

45. Агеева І.М. Перспективні напрями стратегічного планування на підприємствах виноробної галузі України / І.М. Агеева О.Ю. Мандро // Економіка харчової промисловості. — 2010. — № 2. — С. 26—31.
46. Басюк Д.І. Інноваційні принципи розвитку винного туризму в Україні / Д.І. Басюк // Економіка і регіон. — 2014. — № 5 (48). — С. 80—84.
47. Бойко, М.К. Шляхи підвищення ефективності інвестування виноробних підприємств / М.К. Бойко // Наукові праці Південного філіалу Нац. унту біоресурсів і природокористування України "Кримський агротехнологічний університет". — 2010. — Вип. 128. — С. 253—257.
48. Бондаренко С.А. Типізація інновацій в забезпеченні балансу інноваційного розвитку виноробних підприємств // Економічні інновації. 2015. - №60(3). - С. 15-30.
49. Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства // Праці Одеського політехнічного університету. 2011. № 2. С. 329–334.
50. Волощук Л. О., Кірсанова В. В., Філіппова С. В. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства: монографія. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2015. 180 с.
51. Гончарук А.Г. Управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі / А.Г. Гончарук, І.А. Аслаханов // Економіка харчової промисловості. — 2014. — № 1 (21). — С. 25—29.
52. Гриник О. І. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2018. № 10(18). С. 56–63.
53. Гуренко Т. О., Дерев'янка С. І., Липова А. С. Теоретичні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(3). С. 204 210.
54. Ілляшенко Н. С. Управління випереджаючим інноваційним розвитком промислових підприємств : монографія. Суми : Триторія, 2019. 504 с.

55. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С., Ілляшенко Н. С. Маркетингове управління інтелектуальним капіталом підприємства в контексті його інноваційного розвитку. маркетинг і цифрові технології. 2022. Т 6. № 1. С. 64–78. DOI: 10.15276/mdt.6.1.2022.5
56. Каламан О.Б. Аналіз стану та особливості управління підприємствами виноградарсько-виноробного підкомплексу // Економіка харчової промисловості. - 2015. - Т. 7, № 4. - С. 40 - 44.
57. Карташова О.Г. Інноваційні складові організаційно-економічного механізму забезпечення підвищення ефективності виробництва виноградарсько-виноробної галузі АПК / О.Г. Карташова // Вісник Сумського нац. аграрного ун-ту. Сер. "Економіка і менеджмент". — 2011. — Вип. 6/2. — С. 147—152.
58. Кирильєва Л. О., Шеховцова Д. Д., Наумова Т. А. Бюджетування в системі обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку підприємств // Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 5(28). С. 162–167. doi: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-5-26>
59. Кліпкова О. І., Боруцька В. Ю. Управління креативністю команд в аспекті формування інноваційної культури підприємства. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. 2020. № 60. С. 75–81. DOI: 10.36477/2522-1205-2020-60-12
60. Косенко О. П. Інноваційна культура як фактор формування інноваційно-сприятливого середовища на підприємстві. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). 2017. № 46 (1267). С. 43–48.
61. Ліба Н. С. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності // Економічний аналіз. 2012. Вип. 11, Ч. 4. С. 248–251.
62. Мельничук І. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційною стратегією підприємства // Економіка і суспільство. 2017. Вип.11. С. 528–534.
63. Некрасова Л.А. Аналіз та перспективи розвитку підприємств виноробної

- галузі в Україні / Л.А. Некрасова, К.І. Некрасова // При чорноморські економічні студії. — 2016. — Вип. 6. — С. 83—87.
64. Нестеренко І. В., Чміль Є. Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства // Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. Вип. 1(01). С. 92–99. doi: <https://doi.org/10.32782/dees.1-15>
65. Нестеренко О. Вимір впливу інноваційної складової на конкурентоспроможність виноробних підприємств, за допомогою метод головних компонент / О. Нестеренко // Наук. вісник [Одеського нац. екон. Ун-ту]. — 2015. — № 3. — С. 112—123.
66. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 33(2). С. 16–21. doi: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-25>
67. Основні проблемні питання виробництва вина в Україні. Доповідь Громадської організації «Інститут розвитку аграрних ринків» Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.amdi.org.ua/uk/home/about-amdi.html>.
68. Папп В.В., Гладинець, Н.Ю. Концептуальні підходи до управління інноваційною діяльністю підприємств / В.В. Папп, Н.Ю. Гладинець // Наук. вісник Мукачівського держ. Ун-ту. — 2014. — Сер. Економіка. — Вип. 2 (2). — С. 26—31.
69. Петричко М.М. Виноградарсько-виноробна галузь як об'єкт інвестування в інноваційній економіці / М.М. Петричко // Наук. вісник Мукачівського держ. Ун-ту. — 2014. — Сер. Економіка. — Вип. 2 (2). — С. 31—37.
70. Пуцентейло П. Р. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємства // Інноваційна економіка. 2015. № 3. С. 228–233.
71. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і

- аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності // Проблеми економіки. 2015. № 2. С. 186–193.
72. Скриньковський Р. М. Система діагностики виробничої діяльності підприємства з урахуванням науково-технічного та інноваційного розвитку // Економіка та держава. 2015. № 5. С. 51–53.
73. Ткаченко О.Б. Інноваційні складові стратегічного розвитку виноробних підприємств України // Економіка харчової промисловості. 2016. – 31. – С. 55-61.
74. Теплюк М. А. Тренди інноваційного розвитку підприємництва малого бізнесу в умовах цифрової економіки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2021. № 3. С. 35–39. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-294-3-5
75. Хомуляк Т. І. Обліково-аналітичні інструменти в управлінні інноваційним розвитком підприємств сфери послуг. URL: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/14123/1/Khomuliak%20T.I..pdf> (дата доступу: 22.10.2023).
76. Шипулина Ю. С., Ілляшенко Н. С., Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі його інноваційної культури // Інституціональна модель інноваційної економіки : кол. моногр. / за ред. В. І. Ляшенка, О. В. Прокопенко, В. А. Омеляненка 2019. С. 97–113.
77. Шипуліна Ю. С. Управління формуванням інноваційної культури промислових підприємств : монографія. Суми : Триторія, 2017. 432 с.
78. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ : Вид-во НаУКМА, 2011. 244 с.
79. Янченко З. Б. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності аграрних підприємств // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2014. № 3(69). С. 109–113.

ДОДАТКИ

Аналіз прибутку від основної операційної діяльності, тис. грн.

Показники	2021 рік (базис)	Згідно з базисом на фактичну реалізаці ю	2022 рік	Найменування чинників	Вплив на прибуток	
					розра- хунок	сума
А	1	2	3	4	5	6
1. Виручка від реалізації	30694,2	33985,1	35055,0	1. Зміна цін	1.3.-1.2.	+1069,9
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції	27103,5	29004,3	31121,4	2. Зміна виробничої собівартості	2.2.-2.3.	-2117,1
3. Адміністративні витрати	1428,4	1428,4	1587,8	3. Зміна адміністративних витрат	3.2.-3.3.	-159,4
4. Витрати на збут	1114,7	1114,7	1270,3	4. Зміна витрат на збут	4.2.-4.3.	-155,6
5. Прибуток від основної операційної діяльності	1047,6	2437,7	1075,5	Зміна обсягу реалізації	6.2.-5.1.	+445,7
6. Прибуток при фактичному обсягу реалізації	X	1493,3	X	6. Зміна складу продукції	5.2.-6.2.	+944,4
загальне відхилення прибутку від основної операційної діяльності					5.3.-5.1.	+27,9

Додаток Б

Аналіз показників рентабельності продажу

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)
Чистий дохід, тис. грн.	30694,2	35055,0	4360,8
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	27103,5	31121,4	4017,9
Валовий прибуток, тис. грн.	3590,7	3933,6	342,9
Адміністративні витрати, тис. грн.	1428,4	1587,8	159,4
Витрати на збут, тис. грн.	1114,7	1270,3	155,6
Прибуток від основної операційної діяльності, тис. грн.	1047,6	1075,5	27,9
Рентабельність витрат, %	13,25	12,64	-0,61
Рентабельність основної операційної діяльності, %	3,87	3,46	-0,41
Рентабельність продаж, %	3,41	3,07	-0,34

Додаток В

Оцінка рентабельності виробництва за основними видами діяльності
ТОВ «Котнар», тис.грн.

Найменування показника	MONTE COTE, GOROBCHIKI, DOG SMILE WINE	GRAND RESERVE	HILLS	BELA DONNA	ZAKA	Усього
Дохід від реалізації	19773,50	8337,06	3669,46	1378,58	1896,38	35055,00
Змінні витрати	12965,51	4989,99	3313,20	820,94	1256,85	23346,49
Маржинальний дохід	6808,00	3347,07	356,27	557,64	639,53	11708,51
Коефіцієнт маржинального доходу, %	34,43	40,15	9,71	40,45	33,72	33,40
Прямі постійні витрати	4369,48	2297,12	815,13	373,03	444,44	8299,21
Сегментний прибуток	2438,51	1049,95	-458,87	184,61	195,09	3409,30
Коефіцієнт сегментного прибутку	12,33	12,59	-12,50	13,39	10,29	9,73
Непрямі постійні витрати	1092,57	647,74	349,23	111,60	132,67	2333,80
Операційний прибуток	1345,95	402,21	-808,10	73,01	62,42	1075,50
Рентабельність витрат, %	7,30	5,07	-	5,59	3,40	3,17

Додаток Г

Аналіз складу, структури та динаміки основних засобів ТОВ «Котнар»

Група	на початок року		надійшло		вибуло		на кінець року		Темп росту, %
	вартість, тис. грн.	питома вага, %	вартість, тис. грн.	питома вага, %	вартість, тис. грн.	питома вага, %	вартість, тис. грн.	питома вага, %	
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	3402	60	0	0	0	0	3402	59,6	100
Машини та обладнання	776,79	13,7	45,3	32,8	0	0	822,09	14,4	105,8
Транспортні засоби	703,08	12,4	47,9	34,7	69,8	67,1	681,18	11,9	96,9
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	572,67	10,1	32,5	23,5	29,7	28,5	575,47	10,1	100,5
Інші основні засоби	215,46	3,8	12,4	9,0	4,6	4,4	223,26	3,9	103,6
Усього основних засобів	5670	100	138,1	100	104,1	100	5704	100	100,6

Додаток Д

Розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання
основних засобів

Показник	2021 р.	2022 р.	Відхиленн я (±)	Темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	30694,2	35055	4360,8	114,2
Чистий прибуток, тис. грн.	561,6	477,5	-84,1	85,0
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	5632	5687	55	101,0
Фондовіддача, грн./грн.	5,45	6,16	0,71	113,1
Рентабельність основних фондів, %	9,97	8,40	-1,57	84,2
Інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,74	0,72	-0,02	97,6

Аналіз показників ефективності використання матеріальних ресурсів

Показник	Од. вим.	2021 р.	2022 р.	Зміна (+,-)
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	30694,2	35055	4360,8
Прибуток від реалізації продукції	тис. грн.	3590,7	3933,6	342,9
Прибуток на 1 грн. матеріальних витрат	грн.	0,24	0,21	-0,03
Матеріальні витрати	тис. грн.	14697,3	18659,1	3961,8
Матеріаловіддача	грн./грн.	2,09	1,88	-0,21
Матеріаломісткість	грн./грн.	0,48	0,53	0,05
Питома вага матеріальних витрат в операційних витратах	%	49,70	54,72	5,02

Додаток Е

Аналіз забезпеченості ТОВ «Котнар» трудовими ресурсами та їх структури

Категорії персоналу	2021	2022	Відхилення		Структура, %		Структурні зрушення, %
			±	%	2021	2022	
Робітники	48	52	4	8,3	70,6	68,4	-2,2
Керівники	6	8	2	33,3	8,8	10,5	1,7
Спеціалісти	10	12	2	20	14,7	15,8	1,1
Службовці	4	4	0	0	5,9	5,3	-0,6
Разом	68	76	8	11,8	100	100	0

Аналіз рівня та динаміки продуктивності праці

Показники	2021 р.	2022 р.	Відхилення, (+,-)	Темп росту, %
Чистий дохід, тис. грн.	30694,2	35055	4360,8	114,2
Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	68	76	8	111,8
Середньооблікова чисельність робітників, осіб	48	52	4	108,3
Загальна кількість днів, відпрацьованих всіма робітниками, люд.-дн.	12000	12480	480	104,0
Загальна кількість годин, відпрацьованих всіма робітниками, люд.-годин	90084	100017,216	9933,216	111,0
Середнє число днів, відпрацьованих одним робітником, дні	250	240	-10	96,0
Середня тривалість робочого дня, годин	7,507	8,0142	0,5072	106,8
Середньорічний виробіток одного працюючого, тис. грн./особу	451,39	461,25	9,86	102,2
Середньорічний виробіток одного робітника, тис. грн./особу	639,46	674,13	34,67	105,4
Середньоденний виробіток одного робітника, тис. грн./особу	2,5579	2,8089	0,2510	109,8
Середньогодинний виробіток одного робітника, тис. грн./особу	0,3407	0,3505	0,0098	102,9